

1-zorgroute in het basisonderwijs

1-zorgroute in het basisonderwijs

Bevindingen van onderzoek naar de resultaten en implementatie van 1-zorgroute

Martine Amsing, Marijke Bertu en Marjan van der Maas

Deze publicatie is ontwikkeld door KPC Groep voor ondersteuning van het regulier en speciaal onderwijs in opdracht van het ministerie van OCW. KPC Groep vervult op het gebied van R&D een scharnierfunctie tussen wetenschap en onderwijsveld.

Foto omslag: © Nationale Beeldbank

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2009, KPC Groep, 's-Hertogenbosch

Inhoud

1	Inleiding	3
2	1-zorgroute	5
2.1	Doelen en uitgangspunten	5
2.2	Korte schets van 1-zorgroute	8
2.3	Implementatie in school	10
2.4	Meer informatie	11
3	Vooronderzoek 2008	13
4	Onderzoeksopzet	17
4.1	Probleemanalyse	17
4.2	Doelstelling	18
4.3	Onderzoeksvragen	18
4.4	Wijze van data verzamelen	18
4.5	Verwerking en rapportage	20
5	Bevindingen breedteonderzoek	21
5.1	Aanleiding invoering	21
5.2	Resultaten	22
5.3	Implementatie	25
6	Bevindingen diepteonderzoek	31
6.1	Aanleiding invoering	31
6.2	Resultaten	32
6.3	Implementatie	35
7	Samenvatting, conclusies en aandachtspunten	41
7.1	Samenvatting bevindingen 2008 en 2009	41
7.2	Conclusies	42
7.3	Aandachtspunten	42
8	Aanbevelingen	43
8.1	Uitvoering stappen 1-zorgroute	43
8.2	Implementatie 1-zorgroute	50
9	Literatuur	55
	Bijlagen	57

1 Inleiding

1-zorgroute beschrijft integraal en in onderlinge afstemming de stappen die in de groep, in de school en op bovenschools niveau in het samenwerkingsverband in de onderwijszorg aan leerlingen gezet worden. Centraal staat daarbij het vergroten van de handelingsbekwaamheid van de leerkracht, zodat deze beter in staat is haar onderwijs af te stemmen op de onderwijsbehoeften van de leerlingen en om kan gaan met verschillen in onderwijsbehoeften tussen leerlingen in de groep. 1-zorgroute is in opdracht van WSNS+ ontwikkeld. In het kader van Passend Onderwijs bestaat in basisscholen, scholen voor speciaal basisonderwijs (SBO), schoolbesturen en samenwerkingsverbanden (SWV) WSNS grote belangstelling voor 1-zorgroute.

Veel basisscholen, scholen voor speciaal basisonderwijs, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden WSNS overwegen 1-zorgroute te gaan invoeren of zijn inmiddels hiermee gestart. Zij zijn zeer benieuwd hoe de implementatie van 1-zorgroute in de groep, in de school en in het samenwerkingsverband verloopt en wat de ervaringen en resultaten van de invoering van 1-zorgroute zijn.

Het ministerie van OCW heeft KPC Groep opdracht gegeven om in het kader van SLOA onderzoek te verrichten naar de implementatie en de resultaten van 1-zorgroute in basisscholen, in scholen voor speciaal basisonderwijs en in samenwerkingsverbanden. Dit onderzoek wordt binnen de programmalijs 'Passend onderwijs en zorg' in drie deelprojecten uitgevoerd.

- 1 Implementatie 1-zorgroute in het basisonderwijs
Hoe verloopt de implementatie van 1-zorgroute in de basisschool? Wat zijn de resultaten? Afronding in 2009.
- 2 Implementatie 1-zorgroute in het speciaal basisonderwijs
Hoe verloopt de implementatie van 1-zorgroute in scholen voor speciaal basisonderwijs? Wat zijn de resultaten? Op welke wijze kan werken vanuit een ontwikkelingsperspectief voor leerlingen vast ingebed worden in de stappen uit 1-zorgroute? Afronding in 2010.
- 3 1-zorgroute in de regio
Hoe verloopt de implementatie van 1-zorgroute in een samenwerkingsverband WSNS of regio? Biedt 1-zorgroute een gezamenlijk denk- en werkkader? Op welke wijze kan vanuit 1-zorgroute de schoolinterne zorg en schoolexterne zorg handelingsgericht en effectief op elkaar afgestemd worden? Afronding in 2011.

Deze rapportage richt zich op het eerste deelproject: implementatie 1-zorgroute in het basisonderwijs. Het onderzoek is in 2008 en 2009 uitgevoerd en biedt inzicht in hoe de implementatie van 1-zorgroute in basisscholen verloopt en wat daarbij randvoorwaarden, knelpunten en succesfactoren zijn. Tevens is onderzocht in welke mate de scholen de doelen en uitgangspunten uit 1-zorgroute gerealiseerd hebben en wat hiertoe heeft bijgedragen.

Wij danken de scholen voor hun medewerking aan het onderzoek.

2 1-zorgroute

In dit hoofdstuk worden eerst de doelen en uitgangspunten van 1-zorgroute toegelicht, een korte schets gegeven van 1-zorgroute en tot slot de implementatie van 1-zorgroute beschreven. De resultaten van de implementatie van 1-zorgroute zijn in belangrijke mate afhankelijk van in welke fase en in welk jaar de implementatie zich op school bevindt.

2.1 Doelen en uitgangspunten

2.1.1 Doelen 1-zorgroute

Met 1-zorgroute willen we bereiken dat leerkrachten in het kader van Passend Onderwijs hun onderwijs beter afstemmen op de onderwijsbehoeften van de kinderen. Zij werken handelingsgericht en gaan planmatig om met verschillen in onderwijsbehoeften tussen kinderen. 1-zorgroute maakt de stappen en beslismomenten in de zorg binnen school transparant en biedt impulsen om de kwaliteit van het onderwijs en de zorg in school te verbeteren. 1-zorgroute bewerkstelligt een goede aansluiting tussen de schoolinterne zorg en de schoolexterne zorg en stimuleert daarbij samenwerking tussen onderwijs en zorg in de regio.

1-zorgroute, een project van WSNS+, bestrijkt integraal en in onderlinge afstemming drie niveaus: het groepsniveau, het schoolniveau en het bovenschools niveau (SWV en regio).

In bijlage 1 treft u de cyclus Handelingsgericht werken aan, waarin de stappen beschreven staan die de leerkracht in 1-zorgroute op groepsniveau uitvoert. In bijlage 2 ziet u een overzicht van de stappen uit 1-zorgroute, zoals die op alle niveaus gezet worden. In bijlage 3 wordt hierbij uitgegaan van zorgteams in school met aansluitend een bovenschools zorgadviesteam (ZAT).

Bijdrage 1-zorgroute op groepsniveau

Op groepsniveau beoogt 1-zorgroute ertoe bij te dragen dat de leerkracht:

- systematisch gegevens over leerlingen verzamelt uit toetsen, observaties en gesprekken met kinderen en ouders en deze gegevens analyseert en ordent in een groepsoverzicht;
- preventief en proactief onderwijs biedt aan leerlingen die extra instructie, begeleiding of uitdaging nodig hebben;
- op basis van de verzamelde gegevens de (specifieke) onderwijsbehoeften van de kinderen in haar groep benoemt;
- reflecteert op hoe in haar groep kinderen met vergelijkbare onderwijsbehoeften geclusterd kunnen worden, welke differentiatievorm daartoe het meest geëigend is en welke maatregelen in het klassenmanagement genomen moeten worden om de gekozen clustering uit te kunnen voeren;
- doelgericht in een groepsplan vastlegt hoe zij aan de verschillende onderwijsbehoeften van de kinderen in haar groep tegemoet komt;
- systematisch evalueert of de in het groepsplan gestelde doelen bereikt zijn en wat het resultaat is van haar aanbod en aanpak;
- een goede overdracht realiseert naar de volgende groep.

1-zorgroute wil de leerkracht handvatten voor handelingsgericht werken bieden en de professionaliteit van de leerkracht vergroten om Passend Onderwijs te bieden.

Bijdrage 1-zorgroute op schoolniveau

Op schoolniveau beoogt 1-zorgroute ertoe bij te dragen dat:

- leerkracht en intern begeleider de afstemming van het onderwijs op de onderwijsbehoeften van de leerlingen in een groep cyclisch bespreken in groepsbesprekingen;
- leerlingen die (herhaald) onvoldoende profiteren van het aanbod in het groepsplan of leerlingen met vermoedens van een ernstige problematiek vroegtijdig en handelingsgericht besproken worden in de leerlingenbespreking (of het zorgteam van de school);
- de stappen, beslismomenten en verantwoordelijkheden in de zorg aan leerlingen in school eenduidig en transparant zijn;
- de taak en rol van de intern begeleider duidelijk is en de professionaliteit van de intern begeleider vergroot wordt;
- uitwisseling en afstemming binnen het team plaatsvindt ten aanzien van hoe aan de onderwijsbehoeften van leerlingen tegemoet gekomen wordt;
- ouders een partner zijn van leerkracht en school;
- de kwaliteit van het onderwijs en de zorg in school systematisch in kaart gebracht wordt, wat impulsen biedt om gericht de kwaliteit van het onderwijs en de zorg in school te verbeteren;
- de school een sterke positie inneemt in haar omgeving en binnen het samenwerkingsverband of regio samenwerkt met externe partners in het onderwijs en de zorg aan leerlingen.

Gekoppeld aan 1-zorgroute besteden sommige scholen ook aandacht aan de overgang van risicokinderen vanuit de peuterspeelzaal naar groep 1 van de basisschool én aan de overgang van leerlingen vanuit de basisschool naar het voortgezet onderwijs (doorgaande zorg).

Bijdrage 1-zorgroute op het niveau van het samenwerkingsverband WSNS

1-zorgroute beoogt op het niveau van het samenwerkingsverband WSNS/regio ertoe bij te dragen dat:

- de stappen, beslismomenten en verantwoordelijkheden duidelijk zijn voor allen die schoolintern en schoolextern betrokken zijn bij de zorg aan leerlingen (ketenverantwoordelijkheid);
- korte, efficiënte en schoolnabije lijnen ontworpen worden voor het inroepen van schoolexterne zorg en begeleiding voor leerling, ouders, leerkracht en school;
- vanuit een gezamenlijk denk- en werkkader samenwerking in de regio met onder meer speciaal (basis)onderwijs, voortgezet onderwijs en jeugdzorg vorm krijgt.

In deze rapportage is het onderzoek op de basisscholen alleen gericht op de implementatie van 1-zorgroute op groeps- én op schoolniveau.

Elke school stelt eigen prioriteiten

Het is evident dat een basisschool tijdens de implementatie niet alle zaken tegelijkertijd kan oppakken. Elke school stelt eigen prioriteiten. Invoering van 1-zorgroute is altijd maatwerk per school. Bij de beoordeling van de resultaten moet hiermee rekening gehouden worden.

2.1.2 Uitgangspunten 1-zorgroute

Bij het ontwerpen en implementeren van 1-zorgroute is uitgegaan van de volgende uitgangspunten.

Afstemming van het onderwijs op de onderwijsbehoeften van de leerling

Centraal in 1-zorgroute staat afstemming van het onderwijs op de onderwijsbehoeften van de leerlingen, zodat elke leerling passend onderwijs ontvangt en zich optimaal kan ontwikkelen op basis van zijn/haar mogelijkheden en talenten.

Leerlingen verschillen in onderwijsbehoeften. Deze verschillen worden gerespecteerd. Bij het benoemen van de onderwijsbehoeften van een leerling geeft de leerkracht aan welke doelen zij de komende periode voor dit kind nastreeft en wat dit kind (extra) nodig heeft om deze doelen te bereiken.

Traditiegetrouw zijn veel leerkrachten gericht op het benoemen van onderwijsbeperkingen en tekorten in het kind. Deze manier van werken is weinig productief. Benoemen wat er mis is, levert de leerkracht geen concrete aanwijzingen op voor haar handelen naar deze leerling en daagt de leerkracht niet uit te reflecteren op haar eigen handelen en aanbod naar deze leerling. Uitgaan van onderwijsbehoeften vraagt een omslag in denken. Op basis van de ontwikkelingsmogelijkheden en kansen van deze leerling vraagt de leerkracht zich handelingsgericht af wat dit kind de komende periode (extra) nodig heeft om bepaalde doelen te bereiken.

Uitgaan van positieve kwaliteiten van leerling, leerkracht en ouders

1-zorgroute richt zich op positieve kwaliteiten en stimulerende factoren van kind, leerkracht en ouders. Vaak zijn we in de onderwijszorg alleen gericht op negatieve aspecten en belemmerende factoren. Dit vraagt een andere manier van kijken naar kinderen.

Preventief en proactief denken en handelen

In 1-zorgroute streven we naar een verschuiving in de richting van preventief en proactief denken en handelen. In plaats van curatief de zorg op 'uitvallers' te richten, probeert de leerkracht vroegtijdig leerlingen te signaleren die extra instructie en begeleiding nodig hebben. Daarnaast kijkt de leerkracht ook proactief vooruit: welke cruciale leermomenten in de leerlijn komen de komende periode aan bod en welke leerlingen hebben bij het passeren van deze momenten extra ondersteuning nodig?

Interactioneel referentiekader

We lokaliseren problemen niet alleen in het kind, maar kijken naar dit kind in deze groep bij deze leerkracht in deze school en met deze ouders. We richten ons op interacties tussen kind, medeleerlingen, leerkracht en ouders.

Werken met groepsplannen

Bij het omgaan met de verschillende onderwijsbehoeften van leerlingen in een groep kiezen we als insteek voor werken met groepsplannen. In het groepsplan geeft de leerkracht doelgericht aan hoe zij de komende periode met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in haar groep omgaat. Hiertoe bekijkt de leerkracht op basis van het groepsoverzicht hoe zij leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften kan clusteren.

Het werken met een veelheid aan individuele handelingsplannen is in de praktijk onuitvoerbaar en leidt vaak tot een drastische daling van de instructietijd en effectieve leertijd. Bovendien horen kinderen niet in een uitzonderingspositie geplaatst te worden en leren kinderen in de groep met en van elkaar. Individuele handelingsplannen worden binnen 1-zorgroute incidenteel opgesteld, als een aanpak zich niet laat specificeren binnen het groepsplan. Het handelingsplan sluit dan zoveel mogelijk aan bij het groepsplan.

De leerkracht is de beslissende factor

Passend onderwijs gebeurt in de klas. Bij de afstemming van het onderwijs op de onderwijsbehoeften van de leerling is de leerkracht de beslissende factor. De leerkracht moet daartoe over voldoende competenties beschikken. 1-zorgroute levert een bijdrage aan het vergroten van de professionaliteit van de leerkracht.

De zorg wordt zoveel mogelijk in de klas geboden

De zorg aan leerlingen wordt zoveel mogelijk binnen de klas georganiseerd en zo min mogelijk buiten de klas aangeboden. Zo nodig komen er 'meer handen in de klas'.

De intern begeleider als spin in het web

Bij de uitvoering van de zorgroute speelt de intern begeleider een belangrijke rol. De intern begeleider is coach van de leerkrachten, leidt de groepsbesprekingen en leerlingenbesprekingen en is de schakel naar de schoolexterne zorg.

Bij de invoering van 1-zorgroute heeft ook de schoolleider een belangrijke rol. De schoolleider

stimuleert, faciliteert, bewaakt de kwaliteit van de invoering van 1-zorgroute en neemt samen met de intern begeleider initiatieven om de kwaliteit van de onderwijszorg in school te verbeteren.

Impulsen voor kwaliteitsverbetering

Tijdens de invoering van 1-zorgroute loopt de school tegen allerlei zaken aan. 1-zorgroute biedt impulsen om de kwaliteit van het onderwijs en de zorg in school in kaart te brengen en te verbeteren. Bijvoorbeeld het verbeteren van het leerlingvolgsysteem, het verhelderen van leerlijnen, reflectie op de differentiatievormen die in school gehanteerd worden, het versterken van het klassenmanagement en het verbeteren van de samenwerking en communicatie met ouders. Elke school kiest eigen prioriteiten en zet eigen accenten.

Actieve participatie van de leerling

In de zorg aan leerlingen wordt vaak *over* de leerling gesproken in plaats van *met* de leerling. In 1-zorgroute wordt nagestreefd dat de leerling actief bij stappen in de onderwijszorg betrokken wordt. De leerkracht gaat met de leerling in gesprek en maakt de leerling mede-eigenaar van de te ondernemen stappen.

Ouders zijn een belangrijke partner

Ouders zijn een belangrijke partner van de leerkracht en school. Rondom de stappen uit 1-zorgroute is een goede samenwerking, communicatie en afstemming met ouders erg belangrijk.

De werkwijze is systematisch en transparant: ketenbenadering

1-zorgroute beschrijft in onderlinge afstemming en samenhang de stappen die in het onderwijs en de zorg aan leerlingen gezet worden op groeps-, op school- en op bovenschools niveau. De stappen en beslismomenten zijn duidelijk en iedereen weet wie, wanneer, wat doet. Er is sprake van een ketenbenadering. De groeps- en leerlingenbesprekingen zijn belangrijke schakelmomenten in de zorg aan leerlingen.

Samenwerking in de regio

1-zorgroute vraagt een goede afstemming tussen de schoolinterne en schoolexterne zorg. De lijnen naar de schoolexterne zorg zijn snel, kort, laagdrempelig en schoolnabij. Dit vraagt een goede samenwerking tussen alle partners die in de regio betrokken zijn bij de onderwijszorg aan leerlingen (SBO, REC's, SWV, ZAT, jeugdzorg, gemeente, et cetera). 1-zorgroute biedt een gezamenlijk denk- en werkkader voor alle actoren die binnen een regio in de onderwijszorg werkzaam zijn. De ondersteuning van externe deskundigen dient ten goede te komen aan het handelingsgericht werken van de leerkracht in de groep.

2.2 Korte schets van 1-zorgroute

1-zorgroute is een project van WSNS+ gericht op het verbeteren van de zorg aan leerlingen in de groep, in school en in het samenwerkingsverband. 1-zorgroute maakt de stappen en beslismomenten die op groeps-, school- en bovenschools niveau gezet worden, transparant en stemt deze stappen op elkaar af (zie bijlage 2 en 3).

Cyclus Handelingsgericht werken

Op groepsniveau staat de cyclus Handelingsgericht Werken (HGW) centraal (zie bijlage 1). Deze cyclus omvat vier fasen: 'waarnemen', 'begrijpen', 'plannen' en 'realiseren'. De school kiest zelf in welke frequentie zij bovenstaande cyclus per schooljaar uitvoert. Dit kan variëren van twee tot vier maal per schooljaar of zelfs meer.

In de cyclus Handelingsgericht werken zet de leerkracht zes stappen.

- 1 *Het evalueren van het vorig groepsplan en het verzamelen van leerling-gegevens in een (digitaal) groepsverzicht*
In het groepsverzicht worden gegevens verzameld uit methodeonafhankelijke en methodegebonden toetsen, uit de analyse van toetsresultaten, uit observaties en uit gesprekken die met kinderen en met ouders gevoerd zijn. Daarnaast wordt geëvalueerd of de in het groepsplan gestelde doelen bereikt zijn en welke aanpassingen de komende periode in het aanbod of de aanpak nodig zijn. De leerkracht reflecteert over haar aanbod de afgelopen periode en de resultaten daarvan.
- 2 *Het signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften*
De leerkracht signaleert op basis van de verzamelde gegevens welke leerlingen de komende periode extra aandacht nodig hebben. Door leerlingen die achterblijven vroegtijdig te signaleren en adequaat te begeleiden, kunnen vaak achterstanden voorkomen worden. Het betreft niet alleen leerlingen met een achterstand. Ook hoogbegaafde leerlingen en leerlingen met een eigen leerstijl hebben specifieke onderwijsbehoeften. Tevens kan de leerkracht vooruit kijken naar de komende periode en aangeven welke leerlingen extra ondersteuning nodig hebben bij de cruciale leermomenten in de leerlijn of methode die aan bod komen.
- 3 *Het benoemen van de onderwijsbehoeften van leerlingen*
Op basis van de verzamelde gegevens benoemt de leerkracht de onderwijsbehoeften van de leerlingen en geeft daarbij aan welk(e) doel(en) zij de komende periode voor elke leerling nastreeft en wat elke leerling (extra) nodig heeft om die doelen te bereiken.
- 4 *Het clusteren van leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften*
Nadat de onderwijsbehoeften in kaart gebracht zijn, onderzoekt de leerkracht hoe zij op een haalbare en effectieve wijze leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften kan clusteren. Zodat de leerlingen een optimale instructie ontvangen en van en met elkaar leren. De clustering is tijdelijk en flexibel van aard en wordt in elke groepsbespreking opnieuw bekeken en heroverwogen. Op schoolniveau vindt reflectie plaats op de differentievormen die in het betreffende vakgebied gehanteerd worden.
- 5 *Het opstellen van een (digitaal) groepsplan*
Op basis van de onderwijsbehoeften en gekozen clustering stelt de leerkracht doelgericht het groepsplan op. De inhoud en aanpak zijn afgestemd op de doelen. Tevens geeft de leerkracht aan hoe zij het werken met (instructie)groepjes in de groep organiseert.
- 6 *Het uitvoeren van een groepsplan*
Het groepsplan wordt in de afgesproken periode uitgevoerd. In de dag- of weekplanning geeft de leerkracht aan wat zij uit het groepsplan uitvoert en wat de resultaten daarvan zijn. Het groepsplan dient een werkdocument te zijn. Tussentijds wordt het groepsplan bijgesteld. Na afloop van de periode wordt het groepsplan geëvalueerd en start de cyclus opnieuw.

Groepsbespreking en leerlingenbespreking

Elke cyclus wordt afgesloten met een groepsbespreking. De groepsleerkracht en de intern begeleider bespreken de uitkomsten van stap 1 tot en met 4 en verzamelen handvatten voor het opstellen van een nieuw groepsplan. In deze bespreking staan niet individuele leerlingen centraal, maar wordt besproken hoe de leerkracht de komende periode doelgericht met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in haar groep omgaat. Het vorig groepsplan wordt geëvalueerd, het clusteren van leerlingen wordt besproken en er worden aandachtspunten voor het nieuwe groepsplan vastgesteld. Tevens kan de leerkracht aangeven waar zij begeleiding en ondersteuning bij wenst.

Vanuit de groepsbespreking kan een leerling worden aangemeld voor de leerlingenbespreking als de onderwijsbehoeften van een leerling onduidelijk blijven, als een leerling herhaald onvoldoende profiteert van het groepsplan of als er vermoedens zijn van een ernstige problematiek. Voorafgaand aan en na afloop van de leerlingenbespreking vindt een gesprek plaats met de ouders. In de leerlingenbespreking worden het ontwikkelingsperspectief en de onderwijsbehoeften van de

leerling verhelderd en besproken hoe aan deze behoeften in het groepsplan of in een individueel handelingsplan tegemoet gekomen kan worden. De leerlingenbespreking is het overleg van het zorgteam van school. Ook de leerkracht van de betreffende leerling is aanwezig.

Schoolexterne zorg

Als in de leerlingenbespreking de onderwijsbehoeften van een leerling onduidelijk blijven of als de school niet weet hoe aan deze behoeften tegemoet gekomen kan worden, kan, na toestemming van de ouders, extern binnen het samenwerkingsverband handelingsgerichte diagnostiek óf begeleiding gevraagd worden. Ook kan extern zorg voor een leerling of opvoedingsondersteuning voor de ouders gevraagd worden. Als een school na herhaalde en goed gedocumenteerde inspanningen niet in staat is tegemoet te komen aan de specifieke onderwijsbehoeften van een leerling, kunnen de mogelijkheden van een (tijdelijke) verwijzing naar een school voor speciaal (basis)onderwijs onderzocht worden.

Binnen het samenwerkingsverband of in de regio wordt bekeken hoe de bovenschoolse zorg zo goed mogelijk aan kan sluiten bij de zorg in school. Het bovenschoolse ZAT levert daaraan een belangrijke bijdrage.

In deze rapportage blijft de schoolexterne zorg buiten beschouwing. In het SLOA-deelproject '1-zorgroute in de regio' wordt op deze materie ingegaan.

2.3 Implementatie in school

Invoering van 1-zorgroute is een meerjarig en intensief traject. De school gaat het eerste invoeringsjaar met één vakgebied aan de slag en stapt het tweede of volgende jaren in andere vakgebieden in. Het is gewenst dat de school door een externe schoolbegeleider begeleid wordt bij de invoering van 1-zorgroute.

Invoering van 1-zorgroute vraagt een omslag in denken van school en van leerkrachten. Bovendien doet 1-zorgroute een groot beroep op de professionaliteit van leerkrachten, intern begeleiders en schoolleiders.

Over het algemeen zal invoering van 1-zorgroute ten minste drie jaar duren. Het tempo van invoering verschilt per school en is ook afhankelijk van de beginsituatie van school.

De invoering van 1-zorgroute biedt op schoolniveau veel mogelijkheden voor het in kaart brengen van de kwaliteit van het onderwijs. De invoering biedt dan ook aanknopingspunten om bepaalde zaken op te pakken in school, zoals het verhelderen van leerlijnen, het verbeteren van het leerlingvolgsysteem, reflectie op de differentiatievormen in school, klassenmanagement, de rol van de intern begeleider en remedial teacher en de communicatie met leerlingen en met ouders. Elke school stelt eigen prioriteiten. De invoering van 1-zorgroute is altijd maatwerk per school en ziet er op scholen vaak heel verschillend uit.

De zorgroute wordt gefaseerd in school ingevoerd.

Fase 1: Oriëntatie op 1-zorgroute

In school vindt een verkenning van 1-zorgroute plaats: past de zorgroute in de visie, het schoolconcept en beleid van school? Wat doet de school al? Wat is de meerwaarde van invoering van 1-zorgroute voor school? Welke opbrengst verwacht men? Wat zijn de praktische mogelijkheden om 1-zorgroute in te gaan voeren?

De eerste fase eindigt met het teambesluit om 1-zorgroute al dan niet in te voeren en de keuze voor een bepaald vakgebied of pedagogisch domein in het eerste invoeringsjaar.

Fase 2 Voorbereiding

In school wordt een aantal voorbereidingen getroffen, zoals het samenstellen van een stuurgroep en het opstellen van een plan van aanpak. Vervolgens wordt vastgesteld in welke frequentie de cyclus Handelingsgericht werken per schooljaar uitgevoerd wordt voor het gekozen vakgebied en wordt een jaarplanning van de cycli gemaakt, inclusief groeps- en leerlingenbesprekingen. Het digitale groepsoverzicht en groepsplan worden voor elke school op maat gemaakt.

Fase 3 Uitvoering van 1-zorgroute: werken aan deskundigheid

Centraal in deze fase staat het vergroten van de deskundigheid van leerkrachten en intern begeleider. De eerste cyclus start meestal met een studiedag, waarin alle stappen uit de cyclus HGW gezamenlijk geoefend worden. De intern begeleider wordt begeleid bij het leiden van de groepsbesprekingen en leerlingenbesprekingen. Tevens vinden klassenconsultaties plaats om zicht te krijgen op hoe de uitvoering van de groepsplannen verloopt en waar de leerkracht ondersteuning bij nodig heeft. Ook rondom volgende cycli vinden studiebijeenkomsten en klassenconsultaties plaats, inclusief inhoudelijke verdieping rondom bepaalde onderwerpen. In *Handreiking 1-zorgroute voor leerkrachten en intern begeleiders in het primair onderwijs* (Clijsen e.a., 2007) worden diverse suggesties gegeven voor de uitvoering van de stappen uit 1-zorgroute.

Fase 4 Monitoren, evalueren en borgen van 1-zorgroute

De invoering van 1-zorgroute wordt in school gevolgd en regelmatig geëvalueerd. Op basis hiervan vinden bijstellingen van de zorgroute plaats en worden in het team aandachtspunten vastgesteld die in het onderwijs en de zorg in school verbeterd moeten worden. Uiteindelijk moet de zorgroute goed vastgelegd en geborgd worden in het schoolplan, de zorgstructuur en de jaarplanning van school.

Meestal wordt het initiatief om zich te oriënteren op 1-zorgroute genomen door het samenwerkingsverband WSNS. Invoering van 1-zorgroute in een SWV is een meerjarig traject, met vaak meerdere instapmomenten voor scholen (bijvoorbeeld drie of vier achtereenvolgende schooljaren).

De invoering van 1-zorgroute in school staat uitgebreid beschreven in het *Draaiboek Invoering 1-zorgroute in school* (Clijsen, Förrer en Leenders, 2007).

2.4 Meer informatie

1-zorgroute is in opdracht van WSNS+ ontwikkeld door KPC Groep, CED Groep en NTO-Effekt. Het gedachtegoed staat beschreven in de publicatie *1-zorgroute, naar handelingsgericht werken* (Clijsen, de Lange, Gijzen en Spaans, 2007). Meer informatie over 1-zorgroute is ook te vinden op www.1-zorgroute.nl.

3 Vooronderzoek 2008

Veel basisscholen, scholen voor speciaal basisonderwijs, schoolbesturen of samenwerkingsverbanden WSNS overwegen 1-zorgroute te gaan invoeren of zijn hiermee gestart. Er is dan ook grote belangstelling voor hoe de implementatie van 1-zorgroute verloopt en wat de ervaringen en resultaten van de invoering van 1-zorgroute zijn.

In 2008 is daarom op basis van het conceptueel kader van 1-zorgroute een monitorlijst samengesteld met betrekking tot hoe de implementatie in school verloopt en een lijst met indicatoren om vast te stellen wat de resultaten van de invoering van 1-zorgroute zijn.

Aan de hand hiervan is onderzoek verricht op vier basisscholen die minstens één jaar met 1-zorgroute werken. Er is in de rapportage *Implementatie 1-zorgroute, tussenrapportage (2008)* verslag gedaan van de bevindingen uit dit onderzoek.

Hieronder volgt een samenvatting van de bevindingen.

Resultaten

- Er is gemiddeld op alle uitgangspunten (zie hoofdstuk 2) van 1-zorgroute redelijk tot veel veranderd. Zie tabel 3.1 voor een overzicht.
- Het meest veranderd is het zoveel mogelijk in de klas aanbieden van de zorg aan leerlingen. Ook biedt 1-zorgroute veel impulsen om de kwaliteit van het onderwijs en de zorg in school te verbeteren. Groepsplannen lijken een goede insteek om meer haalbaar met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep om te gaan.
- Het minst is veranderd in het actief betrekken van de leerling bij de stappen die in 1-zorgroute gezet worden. Leerkrachten verwerken nauwelijks relevante gegevens uit gesprekken met kinderen in de groepsoverzichten en/of betrekken de leerlingen onvoldoende bij de uitvoering van het groepsplan of de evaluatie.
- De volgende stappen in de cyclus van 1-zorgroute verlopen voldoende tot goed volgens de leerkrachten:
 - het signaleren van leerlingen die extra aandacht nodig hebben;
 - het clusteren van kinderen met vergelijkbare onderwijsbehoeften;
 - de groeps- en leerlingenbesprekingen. Alle leerkrachten vinden dat deze besprekingen minimaal voldoende verlopen.
- De moeilijkste stappen uit de cyclus handelingsgericht werken hebben voor de leerkrachten tegelijk de meeste meerwaarde. Moeilijk vinden leerkrachten:
 - het benoemen van onderwijsbehoeften van leerlingen;
 - het observeren en voeren van gesprekken met kinderen.Dat deze stappen zowel als moeilijk als belangrijk worden ervaren, duidt op een grote bewustwording van leerkrachten. Leerkrachten zijn zich meer bewust van het belang van afstemming van het onderwijs op de onderwijsbehoeften van leerlingen. Deze bewustwording is belangrijk. Ze vormt de basis voor een omslag in denken en handelen. Het benoemen van de onderwijsbehoeften van de leerlingen is een essentieel onderdeel van 1-zorgroute en van grote invloed op de kwaliteit van de stappen die in 1-zorgroute gezet worden. Het benoemen van onderwijsbehoeften doet een groot beroep op de deskundigheid van leerkrachten en vergt veel oefening. Leerkrachten hebben hier veel ondersteuning bij nodig.
- Het verwerken van de inbreng van de ouders in de aanpak op school gebeurt volgens ouders zelf matig tot voldoende. Meer dan de helft van de bevraagde ouders is niet bekend met de stappen van 1-zorgroute.

Tabel 3.1: Wat is er veranderd door het werken met 1-zorgroute?

Uitgangspunten 1-zorgroute	N	Mini- mum*	Maxi- mum*	Gemid- delde
De leerkracht maakt een omslag in denken, waarin zij haar onderwijs afstemt op de onderwijsbehoeften van de kinderen en uitgaat van de kansen en mogelijkheden van een kind.	20	2	4	3,45
Er vindt een verschuiving plaats van curatief handelen naar preventief en proactief handelen.	20	3	4	3,60
Door groepsplannen in plaats van individuele handelingsplannen is het meer haalbaar om met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep om te gaan.	20	3	4	3,55
De leerkracht is verantwoordelijk voor het realiseren van passend onderwijs en de intern begeleider is een coach van de leerkracht.	21	1	4	3,48
De zorg aan leerlingen wordt zoveel mogelijk in de klas geboden.	20	3	4	3,85
De ouders zijn een belangrijke partner van de school en leerkracht.	19	2	4	3,79
De leerling wordt actief betrokken bij de stappen die in 1-zorgroute gezet worden.	19	1	4	2,89
Er wordt met de leerling in plaats van tegen de leerling gesproken.	20	2	4	3,40
De stappen in 1-zorgroute zijn voor iedereen duidelijk en transparant en iedereen weet wat zijn taak/rol in de keten is.	20	2	4	3,30
Bij het realiseren van een goede afstemming tussen de schoolinterne en schoolexterne zorg werken in de regio partners in onderwijs en zorg met elkaar samen.	19	1	4	3,32
1-zorgroute biedt impulsen om op schoolniveau de kwaliteit van het onderwijs en van de zorg in school te verbeteren.	20	3	4	3,85

* De minimumscore is 1 en de maximumscore 4

Implementatie

- De respondenten zijn van mening dat invoering van 1-zorgroute tal van kansen en aanknopingspunten biedt om de kwaliteit van het onderwijs en de zorg in scholen te verbeteren. Meer aandacht is nodig voor de invoering van 1-zorgroute in groep 1-2.
- Het invoeren van 1-zorgroute doet voor een periode van drie jaar een beroep op het grootste deel van de innovatiecapaciteit van de school. Wellicht bestaan er mogelijkheden om een relatie te leggen met al lopende ontwikkelingen, zoals de landelijke taal-, en rekenverbetertrajecten of het excellentieproject.
- Het opnemen van scholing is een essentieel onderdeel in de fase van voorbereiding. Het leidt tot een andere kijk op het eigen handelen van de leerkracht en tot bewustwording. Gebeurt dit niet of onvoldoende, dan hebben veel leerkrachten in de uitvoeringsfase moeite met het benoemen van de onderwijsbehoeften van leerlingen en het aansluitend daarop samenstellen van een gewenst aanbod in het groepsplan.
- Verder wordt de begeleiding/coaching op de werkvloer als waardevol ervaren, door zowel leerkrachten, als intern en extern begeleiders en de schoolleider. Dit is zeker van toepassing als in de begeleiding positief ingestoken wordt op het handelen van de leerkracht en praktische handelingsadviezen gegeven worden. De omvang van de begeleidingstijd wordt wel als punt van aandacht genoemd.
- De schoolleider speelt bij invoering van 1-zorgroute een belangrijke rol bij het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de onderwijszorg.
- Scholen zijn in dit stadium van invoering nog meer gericht op de werkwijze dan op de inhoud. Hier moet nog een slag gemaakt worden.

Discussie

Het gaat in dit onderzoek uit 2008 om voorlopige resultaten. De invoering van 1-zorgroute in de betrokken scholen is nog niet afgerond, zodat nog géén definitieve conclusies getrokken kunnen worden. Ook is de steekproef te klein om uitspraken te doen die voor een groter aantal scholen gelden. Er is naar aanleiding van de bevindingen van 2008 dan ook behoefte aan een breder onderzoek om uitspraken te kunnen doen over wat 1-zorgroute te bieden heeft. Daarnaast is er behoefte aan nader diepteonderzoek om beter inzicht te krijgen in de in 2008 gevonden knelpunten en om ook suggesties te kunnen geven ten aanzien van verbetering van 1-zorgroute. Hierbij gaat het om de volgende knelpunten: uitvoering van 1-zorgroute in groep 1-2, het actief betrekken van ouders, het benoemen van onderwijsbehoeften en gesprekken met en observaties van kinderen.

4 Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk staat de onderzoeksopzet beschreven voor het in 2009 verrichte diepte- en breedteonderzoek.

4.1 Probleemanalyse

Centraal in Passend Onderwijs staat dat de leerkracht haar onderwijs weet af te stemmen op de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen. Dit is geen eenvoudige opgave en doet een groot beroep op de professionaliteit van de leerkracht. Hoe verzamel, analyseer en interpreteer ik gegevens van leerlingen uit toetsen, observatie en gesprekken met kinderen? Op welke wijze kan ik leerlingen die extra aandacht nodig hebben, preventief en proactief signaleren? Wat zijn de onderwijsbehoeften van deze leerlingen en hoe ga ik op een haalbare en effectieve manier om met de grote verschillen in onderwijsbehoeften tussen de leerlingen in mijn groep? Op welke wijze stem ik de komende periode doelgericht en planmatig mijn onderwijs af op de onderwijsbehoeften van de leerlingen in mijn groep? Hoe voer ik deze planning qua klassenmanagement uit? Op welke wijze kan ik de leerling en de ouders hierbij betrekken?

Dit kan een leerkracht niet in haar eentje oplossen en vraagt een aanpak op schoolniveau. Wat is in school nodig om de handelingsbekwaamheid van de leerkrachten te vergroten? Op welke wijze kunnen in een doorgaande lijn in school de stappen, verantwoordelijkheden, overleg- en beslis-momenten in het onderwijs en de zorg aan leerlingen beter op elkaar afgestemd worden? Welke inspanningen zijn in school nodig ten aanzien het verbeteren van het leerlingvolgsysteem, het doel- en opbrengstgericht werken, het omgaan met verschillen, et cetera?

1-zorgroute is een project van WSNS+ dat aandacht besteedt aan bovenstaande vragen. In het kader van Passend Onderwijs bestaat er grote belangstelling voor 1-zorgroute in basisscholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden WSNS. Veel basisscholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden overwegen 1-zorgroute te gaan invoeren of zijn hiermee gestart. In het onderwijsveld bestaat er dan ook grote belangstelling voor hoe de implementatie van 1-zorgroute in basisscholen verloopt en wat de ervaringen en resultaten zijn. Levert de ontworpen zorgroute een bijdrage aan het beantwoorden van bovenstaande vragen?

In 2008 is hiernaar in het kader van SLOA vooronderzoek verricht op vier basisscholen in verschillende samenwerkingsverbanden. Dit onderzoek heeft informatie opgeleverd over eerste resultaten van 1-zorgroute en over knelpunten en succesfactoren in de implementatie. Een samenvatting van dit vooronderzoek staat in hoofdstuk 3.

Omdat het onderzoek in 2008 slechts op vier scholen heeft plaatsgevonden, is besloten het onderzoek in 2009 te verbreden. Daarnaast was er op basis van de bevindingen uit 2008 behoefte aan het dieper onderzoeken van de in 2008 gevonden knelpunten om zo meer inzicht te krijgen in de manier waarop 1-zorgroute verbeterd kan worden.

4.2 Doelstelling

Het onderzoek heeft tot doel om het volgende op te leveren.

- 1 Kennis over de resultaten van invoering van 1-zorgroute in basisscholen.
- 2 Kennis over hoe de implementatie van 1-zorgroute in basisscholen verloopt en wat daarbij knelpunten, randvoorwaarden en succesfactoren zijn.
- 3 Aanbevelingen om de uitvoering en implementatie van 1-zorgroute te verbeteren.

4.3 Onderzoeksvragen

In onderzoek staan twee onderzoeksvragen centraal.

- 1 *Wat zijn de resultaten van invoering van 1-zorgroute in basisscholen?*
Resultaten van 1-zorgroute worden in dit onderzoek onderzocht door middel van:
 - Verandering op de omschreven uitgangspunten van 1-zorgroute. Biedt 1-zorgroute wat het beoogt te bieden?
 - De meerwaarde voor scholen van het werken met 1-zorgroute. Welke meerwaarde heeft 1-zorgroute?
- 2 *Hoe verloopt de implementatie van 1-zorgroute in basisscholen?*
 - Wat zijn bij de implementatie knelpunten en randvoorwaarden en welke factoren dragen bij aan succes?
 - Welke oplossingen zijn er in het veld voor de gevonden knelpunten en aan welke oplossingen heeft men behoefte?

4.4 Wijze van data verzamelen

Het onderzoek bestaat uit een breedteonderzoek en een diepteonderzoek.

4.4.1 Breedteonderzoek

Er is een vragenlijst ontworpen waarin beide onderzoeksvragen zijn uitgewerkt (zie bijlage 4), met zowel open als gesloten vragen. Hierbij is op dezelfde manier bevraagd als in 2008, alleen zijn de uitgangspunten van 1-zorgroute en de voorgestelde knelpunten en punten van meerwaarde geconcretiseerd op basis van ervaringen in 2008 en aangevuld met bevindingen uit 2008. Daarnaast is expliciet gevraagd naar aanbevelingen voor 1-zorgroute.

Onderzoeksvraag 1: Wat zijn de resultaten van 1-zorgroute?

- Veranderingen op de omschreven uitgangspunten van 1-zorgroute.
- Ervaren meerwaarde.

Onderzoeksvraag 2: Hoe verloopt de implementatie van 1-zorgroute in school?

- Knelpunten en mogelijke oplossingen.
- Aanbevelingen of wensen voor 1-zorgroute.

Om de respons zo hoog mogelijk te laten zijn, is de drempel zo laag mogelijk gehouden. De vragenlijst is met een link op www.1-zorgroute.nl en www.kpcgroep.nl geplaatst met een uitnodiging om de vragenlijst te beantwoorden voor eenieder die leerkracht, intern begeleider (IB-er) of schoolleider is op een school waar minimaal één jaar met 1-zorgroute wordt gewerkt. Daarnaast zijn scholen, die in het verleden interesse hebben getoond in de producten van 1-zorgroute, per brief uitgenodigd om de vragenlijst te beantwoorden.

Respons

In totaal hebben 55 respondenten gereageerd. Het betrof intern begeleiders (21), leerkrachten (19) en schoolleiders (13) van scholen die minimaal een jaar met 1-zorgroute werken. 11 respondenten waren van eenzelfde school. Voor het overige kende elke school één respondent behalve twee scholen, waarbij elk twee respondenten de vragenlijst ingevuld hebben.

4.4.2 Diepteonderzoek

Voor het diepteonderzoek zijn drie instrumenten ingezet. Hieronder een overzicht bij wie deze instrumenten zijn ingezet en hoe de onderzoeksvragen hierin verwerkt zijn.

	Onderzoeksvraag 1: Resultaten 1-zorgroute	Onderzoeksvraag 2: Implementatie 1-zorgroute
Vragenlijst voorafgaand aan interview	Schoolleider en/of IB-er <ul style="list-style-type: none">• Uitgangspunten 1-zorgroute• Ervaren meerwaarde	Schoolleider en/of IB-er <ul style="list-style-type: none">• Knelpunten en mogelijke oplossingen
Interview		Schoolleider en/of IB-er <ul style="list-style-type: none">• Knelpunten en mogelijke oplossingen• Successen• Aanbevelingen of wensen voor 1-zorgroute
Leerkrachtvragenlijst	Leerkrachten <ul style="list-style-type: none">• Ervaren meerwaarde 1-zorgroute	Leerkrachten <ul style="list-style-type: none">• Beheersing van handelingsgericht werken• Ervaren knelpunten• Verbeterpunten voor de school• Verbeterpunten voor het eigen handelen

De 'vragenlijst vooraf' diende als voorbereiding op het interview met de schoolleider en IB-er en bood gelegenheid om tijdens het interview zoveel mogelijk de diepte in te gaan. Twee onderzoekers hebben de dataverzameling verricht. Zij hebben elk een aantal scholen bezocht en bevroegd. De scholen hebben elk een schooladvies ontvangen bestaande uit de stand van zaken ten aanzien van het werken met 1-zorgroute op hun school en aanbevelingen.

Betrokken scholen

Aan het diepteonderzoek hebben zeven scholen deelgenomen. Hiervoor zijn de vier scholen benaderd waar in 2008 onderzoek verricht is om meer zicht te krijgen op het verdere verloop van de implementatie en de resultaten die dat gaat opleveren na langere tijd. Bovendien kon op deze scholen meer de diepte ingegaan ten aanzien van de in 2008 naar voren gekomen knelpunten en succesfactoren. Van deze vier scholen hebben twee scholen wegens andere prioriteiten niet deelgenomen aan het onderzoek.

Tevens is geprobeerd scholen te vinden die zowel een jaar met 1-zorgroute werken als deelnemen aan een landelijke reken- of taalpilot om meer zicht te krijgen op hoe beide processen elkaar kunnen versterken en wat andere scholen hiervan zouden kunnen leren. Hierin zijn we niet geslaagd, deze scholen bleken dun gezaaid.

Om dezelfde reden is gezocht naar scholen die zowel met 1-zorgroute als met HGPD (handelingsgerichte procesdiagnostiek) werken. Dit heeft twee scholen opgeleverd.

En tot slot zijn drie scholen, die al langer met 1-zorgroute werken, bereid gevonden mee te doen aan dit onderzoek.

Alle scholen zijn minimaal één jaar bezig met de invoering van 1-zorgroute. Één school is reeds gestart in augustus 2006.

Leerkrachtvragenlijst

35 leerkrachten hebben de leerkrachtvragenlijst ingevuld (zie bijlage 6). In onderstaande tabel is zichtbaar hoeveel leerkrachten per school het betreft.

Tabel 4.1: Aantal respondenten per school

School	Aantal leerkrachten
1	5
2	5
3	2
4	10
5	6
6	0
7	7
Totaal	35

Eén school (school 6) heeft de leerkrachten niet willen belasten met het invullen van de leerkrachtvragenlijst. Op de andere zes scholen heeft een substantieel gedeelte van de leerkrachten de vragenlijst ingevuld.

Vragenlijst vooraf en interview

Voorafgaand aan het interview is door de schoolleiders en/of IB-ers van de zeven scholen per school één vragenlijst (zie bijlage 5) ingevuld. Vervolgens is op elke school één interview met de schoolleider en IB-er afgenomen.

4.5 Verwerking en rapportage

De vragenlijsten zijn ingevoerd in SPSS. Met behulp van SPSS zijn de antwoorden geanalyseerd. De kwalitatieve gegevens zijn geordend. Ook de interviews zijn geordend en samengevat. De bevindingen op beide onderzoeksvragen uit het breedteonderzoek en uit het diepteonderzoek staan respectievelijk in hoofdstuk 5 en 6 weergegeven. In het bijlageboek, dat apart van deze rapportage te verkrijgen is, treft u de gehele uitwerking van de bevindingen op alle instrumenten aan.

In hoofdstuk 7 staan de conclusies en in hoofdstuk 8 worden op basis van de onderzoeksbevindingen aanbevelingen gegeven voor de uitvoering en implementatie van 1-zorgroute.

5 Bevindingen breedteonderzoek

Basisscholen die ten minste één jaar met 1-zorgroute werken, zijn uitgenodigd een webbased vragenlijst (zie bijlage 4) in te vullen. In totaal hebben 55 respondenten de vragenlijst ingevuld. Het betrof intern begeleiders (21), leerkrachten (19), schoolleiders (13) en overigen (2).

In dit hoofdstuk worden de bevindingen uit het breedteonderzoek beschreven. Eerst wordt ingegaan op de aanleiding om op de school te gaan werken met 1-zorgroute. Vervolgens komen de ervaren resultaten van het werken met 1-zorgroute aan de orde en wordt stilgestaan bij de implementatie van 1-zorgroute. U kunt een uitgebreide beschrijving van de bevindingen nalezen in het bijlagenboek, dat apart verkrijgbaar is.

5.1 Aanleiding invoering

In de vragenlijst werd gevraagd wat de aanleiding was voor school om 1-zorgroute in te voeren. Respondenten konden uit meerdere aanleidingen kiezen (tabel 5.1).

Tabel 5.1: Aanleiding voor invoering 1-zorgroute

Aanleiding	N	%
a De school wil passend onderwijs aan alle leerlingen aanbieden.	24	43%
b De school wil haar onderwijs beter afstemmen op de onderwijsbehoeften van kinderen.	49	88%
c De school wil met groepsplannen gaan werken.	33	59%
d De school wil de leerresultaten systematisch in kaart brengen en verbeteren (kwaliteitszorg).	33	59%
e De school wil dat er binnen school meer samenhang en structuur in de zorg aan leerlingen komt.	39	70%
f De school wil meer met externe partners in de buurt/regio samenwerken rondom de zorg aan leerlingen.	7	12%
g Binnen het samenwerkingsverband of binnen het schoolbestuur is het besluit genomen 1-zorgroute in te voeren.	24	43%
h Anders.	5	9%

Bijna alle respondenten gaven aan dat de school haar onderwijs beter wil afstemmen op de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Bijna driekwart van de respondenten gaf aan: het bewerkstellingen van meer samenhang en structuur in de zorg aan leerlingen. Voor ruim de helft van de respondenten was het werken met groepsplannen en het systematisch in kaart brengen en verbeteren van de leerresultaten de aanleiding om met de 1-zorgroute te werken. Het minst wordt genoemd dat de school met externe partners in de buurt/regio wil samenwerken rondom de zorg aan leerlingen.

Scholen maken zelf een keuze met welk vakgebied zij het eerste invoeringsjaar starten. Een derde van de scholen kiest voor rekenen en een kwart voor technisch en begrijpend lezen. Taal wordt het eerste jaar relatief weinig gekozen (15%) en dan meestal toegespitst op spelling. Slechts een klein aantal scholen start het eerste jaar met een pedagogisch domein.

Diverse respondenten geven aan dat 1-zorgroute rondom het eerste vakgebied eerst goed afgerond en in de groep en school geborgd moet zijn, voordat met een nieuw vakgebied gestart kan worden. Van de respondenten geeft tweederde aan inmiddels met meerdere vakgebieden te werken.

Tabel 5.2: Vakgebied waarmee in het eerste invoeringsjaar gestart is

	N	Percentage
Rekenen	31	35%
Taal	8	15%
Technisch en begrijpend lezen	12	22%
Pedagogisch domein	4	7%
Totaal	55	100%

Externe begeleiding

Van alle respondenten maakt driekwart bij de invoering van 1-zorgroute gebruik van een extern begeleider/adviseur. Ruim een vijfde van de respondenten geeft aan niet door een extern begeleider begeleid te worden.

De begeleiding die door de extern begeleider/adviseur gegeven wordt, is zeer divers en varieert van het begeleiden van de stuurgroep van school, het verzorgen van informatiedagen en studiedagen in school, teamscholing, inhoudelijke teambijeenkomsten over een bepaald vakgebied tot aan coaching van de intern begeleider, coaching van de schoolleider, het begeleiden van groeps- en leerlingenbesprekingen en het uitvoeren van klassenconsultaties.

Scholing

Ruim tweederde van respondenten geeft aan dat bij de invoering van 1-zorgroute scholing aangeboden is. Begeleiding en scholing lijken door elkaar te lopen. Respondenten noemen onder meer de volgende onderwerpen die bij scholing aan bod gekomen zijn: de stappen uit de cyclus Handelingsgericht werken, kinderen observeren, uitgaan van positieve kwaliteiten van kinderen, benoemen van onderwijsbehoeften, groepsoverzichten invullen, groepsplannen opstellen, omgaan met verschillen en het geven van effectieve instructie. Ook scholing en intervisie van de intern begeleider werd regelmatig genoemd. Enkele respondenten geven aan dat de kern van de scholing het maken van de omslag naar denken en handelen vanuit onderwijsbehoeften is.

5.2 Resultaten

Algemeen

In de vragenlijst is gevraagd of 1-zorgroute aan de verwachtingen voldoet. Van de respondenten geeft 77% aan dat 1-zorgroute voldoet aan de verwachtingen, 19% weet het in dit stadium nog niet en 4% geeft aan dat niet aan de verwachtingen voldaan wordt. Daarbij tekenen de respondenten wel aan dat invoering van 1-zorgroute een proces is dat in school veel tijd nodig heeft en alleen stapje voor stapje tot kwaliteitsverbetering leidt. Er valt nog steeds veel te doen en te leren. Er zijn grote verschillen tussen leerkrachten. Enkele respondenten geven aan de beginsituatie van school iets te rooskleurig te hebben ingeschat.

Een aantal respondenten geeft aan nog niet weten of 1-zorgroute aan de verwachtingen voldoet, omdat het team nog midden in een leerproces zit en er nog geen meetbare resultaten zijn. Twee respondenten betwijfelen of met 1-zorgroute daadwerkelijk tegemoet gekomen kan worden aan de onderwijsbehoeften van alle leerlingen.

Tabel 5.3: Voldoet 1-zorgroute aan de verwachtingen?

	N	Percentage
Ja	43	77%
Nee	2	4%
Weet ik niet	11	19 %
Totaal	56	100%

Wat is er veranderd?

In hoofdstuk 2 staan de uitgangspunten van 1-zorgroute toegelicht. Met behulp van de vragenlijst is nagegaan in hoeverre ten aanzien van de uitgangspunten van 1-zorgroute veranderingen in school hebben plaatsgevonden.

In tabel 5.4 staan uitgangspunten van 1-zorgroute. De respondenten is gevraagd met een score aan te geven wat er voor hen veranderd is door te werken met 1-zorgroute. De minimumscore is 1 (helemaal oneens), 2 is een beetje oneens, 3 is een beetje eens en de maximumscore is 4 (helemaal eens).

Tabel 5.4: Wat is er veranderd door het werken met 1-zorgroute?

	N	Mini- mum	Maxi- mum	Gemid- delde
De leerkracht heeft een omslag in denken gemaakt, waarin zij haar onderwijs afstemt op de onderwijsbehoeften van de kinderen en uitgaat van de kansen en mogelijkheden van een kind.	50	2	4	3,30
Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van curatief handelen naar preventief en proactief handelen.	50	2	4	3,12
Door te werken met groepsplannen ben ik beter in staat om te gaan met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in mijn groep.	50	2	4	3,54
De leerkracht voelt zich meer verantwoordelijk voor het realiseren van passend onderwijs. Dit uit zich bijvoorbeeld doordat de leerkracht meer nadenkt over het aanbod aan de leerlingen en wat hiervan de resultaten zijn.	50	1	4	3,32
De rol van de intern begeleider als een coach van de leerkracht is toegenomen.	50	1	4	3,42
De zorg aan leerlingen wordt meer in de klas geboden.	50	2	4	3,52
De ouders zijn een belangrijke partner van de school en leerkracht geworden.	50	1	4	2,70
De leerling wordt actief betrokken. Het spreken met de leerling in plaats van tegen de leerling is toegenomen.	50	2	4	3,04
Er is een betere afstemming tussen de schoolinterne en schoolexterne zorg in de regio. Partners in onderwijs en zorg werken meer met elkaar samen.	50	1	4	2,62
De stappen in de zorg in school zijn voor iedereen duidelijk en transparant.	50	1	4	3,26
Iedereen weet wat zijn taak/rol in 1-zorgroute is.	50	2	4	3,22
1-zorgroute biedt impulsen om op schoolniveau de kwaliteit van het onderwijs en van de zorg in school te verbeteren.	50	2	4	3,66

Op vrijwel alle uitgangspunten geven de respondenten aan dat bij het invoeren van 1-zorgroute een verandering in positieve zin is opgetreden. De respondenten zijn het gemiddeld het meest eens met de uitspraak dat 1-zorgroute impulsen biedt om op schoolniveau de kwaliteit van het onderwijs en van de zorg in school te verbeteren.

Daarnaast geven de respondenten als grote veranderingen aan dat door het werken met groepsplannen men beter in staat is om te gaan met verschillen, dat de zorg aan leerlingen meer in de klas geboden wordt, dat de rol van de intern begeleider als coach toegenomen is, dat de leerkracht meer nadenkt over het aanbod aan kinderen en de resultaten hiervan en dat er een omslag in denken gemaakt is waarin de leerkracht haar onderwijs afstemt op de onderwijsbehoeften van leerlingen.

Weinig verandering is bij invoering van 1-zorgroute opgetreden ten aanzien van de ouders als partner van leerkracht/school en het realiseren van een goede afstemming tussen de schoolinterne en schoolexterne zorg in de regio. Ook met betrekking tot het actief betrekken van de leerling lijken de veranderingen relatief wat achter te blijven.

Meerwaarde van 1-zorgroute

Vervolgens is gevraagd wat de meerwaarde van invoering van 1-zorgroute is. De respondenten konden in de vragenlijst drie elementen/aspecten kiezen die voor hen de meeste meerwaarde hebben. De punten die zijn genoemd als meerwaarde worden in tabel 5.5 weergegeven.

Tabel 5.5: Meerwaarde van 1-zorgroute

Meerwaarde van 1-zorgroute	Aantal keer genoemd
Tijdig signaleren leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften	16
Benoemen van onderwijsbehoeften	15
Verbeteren van de kwaliteit van de onderwijszorg in school	12
Doelgericht werken (met leerlijnen)	11
Het vergroten van de professionaliteit	10
Versterken klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan	10
Een andere manier van kijken naar leerlingen	8
Meer aandacht voor de (leer)opbrengsten van het onderwijs	8
Opstellen van het groepsplan	7
Verzamelen van gegevens in groepsoverzicht	5
Observeren en voeren van gesprekken met leerlingen	5
Uitgaan van de positieve kwaliteiten van leerlingen	5
Clusteren van leerlingen	5
Groepsbesprekingen	4
Meer samenwerking met de ouders	3
Duidelijke lijnen en betere afstemming met externe begeleiding en zorg	3
Leerlingenbesprekingen	2
Uitvoering van het groepsplan	2
Opstellen van een individueel handelingsplan	1

De respondenten gaven aan dat bij de invoering van 1-zorgroute de volgende zaken de meeste meerwaarde hebben: het tijdig signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, het benoemen van de onderwijsbehoeften van leerlingen, het verbeteren van de kwaliteit van de onderwijszorg, het doelgericht werken met leerlijnen, het vergroten van de professionaliteit en het versterken van het klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan.

In de toelichting die de respondenten konden geven bij de vraag naar de meerwaarde van 1-zorgroute, gaven zij onder meer het volgende aan.

- 1-zorgroute biedt meer overzicht op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.
- 1-zorgroute maakt de opbrengsten in de groep inzichtelijk. Leerkrachten gaan zich meer verantwoordelijk voelen voor de opbrengsten.
- Alle leerlingen worden goed gevolgd, niemand glipt er meer doorheen.
- Problemen komen sneller in beeld, maar ook wordt meer naar positieve punten van kinderen gekeken (wat kan het kind wel in plaats van wat kan het kind niet).
- De zorg wordt beter op de behoeften van de kinderen afgestemd. Er is meer bewustwording van wat kinderen werkelijk nodig hebben. Er wordt bewuster over het aanbod nagedacht.
- Er wordt met groepsplannen meer doelgericht gewerkt.
- Je weet wat je op basis van het groepsplan moet doen. Ook van belang bij duobanen.
- De leerlijnen zijn verhelderd, zowel naar leerlingen aan de bovenkant als naar leerlingen aan de onderkant.
- Er zijn minder individuele handelingsplannen en er wordt meer vanuit het groepsplan gewerkt.
- Het handelen van de leerkracht wordt meer bespreekbaar.
- Meer inhoudelijke gesprekken en teamwork in school. De doorgaande lijn in school wordt beter bewaakt.
- Het samen met een kind kijken naar wat voor hem of haar werkt.

5.3 Implementatie

De respondenten hebben in de vragenlijst aangegeven wat volgens hen de drie belangrijkste knelpunten zijn bij de implementatie van 1-zorgroute. In tabel 5.6 staat een overzicht van de genoemde knelpunten.

Tabel 5.6: Overzicht knelpunten 1-zorgroute

Knelpunten	Aantal keer genoemd
Klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan	23
Benoemen van onderwijsbehoeften	17
De administratie rond 1-zorgroute	15
Kennis van en doelgericht werken met leerlijnen	12
Handelingsgericht analyseren van gegevens uit toetsen	11
Uitvoering van het groepsplan	10
Voeren van gesprekken met kinderen door de leerkrachten	7
Opstellen van het groepsplan	7
Signaleren van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften	6

Knelpunten	Aantal keer genoemd
Groepsbesprekingen	5
Observeren van kinderen door de leerkrachten	5
Digitaal gebruik van 1-zorgroute	4
Rol van de intern begeleider en remedial teacher	3
Verzamelen van gegevens in groepsoverzicht door leerkrachten	3
Clusteren van leerlingen	3
Samenwerking met de ouders	3
Opstellen van een individueel handelingsplan	2
De opzet en inhoud van het leerlingvolgsysteem	1
Samenwerking in de regio	1
Leerlingenbesprekingen	0
Inroepen van externe ondersteuning en zorg	0
Totaal	138

De belangrijkste knelpunten die genoemd worden, zijn: klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan, het benoemen van onderwijsbehoeften, de administratie rond 1-zorgroute, kennis van en doelgericht werken met leerlijnen, het handelingsgericht analyseren van toetsgegevens en de uitvoering van het groepsplan.

Opmerkelijk is dat het benoemen van onderwijsbehoeften, klassenmanagement en doelgericht werken met leerlijnen door veel respondenten zowel als meerwaarde (zie tabel 5.5) als als knelpunt ervaren wordt. Kennelijk is men zich bewust van het belang hiervan, maar is een goede uitvoering nog een belangrijk aandachtspunt.

Bij de belangrijkste knelpunten gaven de respondenten de volgende toelichting.

Klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan

De respondenten noemen dit knelpunt het vaakst. Verschillende respondenten geven aan dat het lastig is om met zo veel verschillende niveaus om te gaan en dit te organiseren. Als je verschillende groepjes hebt, is het moeilijk je tijd goed over alle leerlingen te verdelen. Ook het vinden en inroosteren van tijd voor het geven van extra instructie en begeleiding aan een groepje leerlingen op andere momenten van de dag wordt als moeilijk ervaren.

Daarnaast wordt aangegeven dat het moeilijk is voor leerkrachten om naar hun eigen handelen te kijken. Voor klassenmanagement heb je een helicopterview nodig. Andere respondenten geven aan dat het lastig is om tot schoolbrede afspraken te komen over klassenmanagement en er onvoldoende lijn in het zelfstandig werken op school is. Diverse respondenten geven aan dat klassenmanagement in een combinatiegroep een extra appél op de leerkracht doet.

De respondenten geven onder meer de volgende suggesties ten aanzien van het verbeteren van het klassenmanagement.

- Er is veel overleg, concrete ondersteuning en coaching van leerkrachten op de werkvloer nodig. Leerkrachten moeten een duidelijk beeld krijgen van de manier waarop zij lesgeven en wat sterke en zwakte punten zijn in hun klassenmanagement.
- Creëer tijd in het rooster voor het bieden van verlengde instructie.
- Zorg voor meer handen in de klas door bijvoorbeeld de RT in de klas in te zetten bij het ondersteunen van de leerkracht bij het uitvoeren van de groepsplannen. Pak zelfstandig werken schoolbreed aan (bijvoorbeeld met het GIP-model).

Benoemen van onderwijsbehoeften

Het benoemen van onderwijsbehoeften is volgens de respondenten vooral een knelpunt omdat het een omslag in denken van leerkrachten vraagt. De leerkracht gaat daarbij uit van de mogelijkheden van de leerling en niet van de beperkingen en kijkt naar haar eigen handelen ten aanzien van deze leerling: welke doelen streef ik de komende periode voor deze leerling na en wat heeft deze leerling (extra) nodig om deze doelen te bereiken? Het vraagt doelgericht denken, waarbij alleen de methode volgen niet volstaat.

Veel respondenten geven aan dat het benoemen van onderwijsbehoeften echt iets nieuws is voor leerkrachten. Het kost veel tijd om je deze stap eigen te maken. Sommige leerkrachten ervaren de administratie van onderwijsbehoeften als veel en belastend.

Een respondent geeft aan dat veel leerkrachten het moeilijk vinden om onderwijsbehoeften te verwoorden, omdat zij veelal intuïtief werken. Daarnaast wordt aangegeven dat er een groot verschil is tussen leerkrachten in het benoemen van onderwijsbehoeften, van heel specifiek, concreet en duidelijk tot erg kort en algemeen.

Ten aanzien van de oplossing van dit knelpunt wordt aangegeven dat er veel scholing, begeleiding, intervisie en individuele coaching nodig is om het benoemen van onderwijsbehoeften te verbeteren. Denk daarnaast aan overleg en collegiale consultatie in bouw- en teamvergaderingen. Behulpzaam zijn vooral veel voorbeelden van hoe je onderwijsbehoeften van leerlingen kunt benoemen.

Daarbij moeten leerkrachten weten wat van hen verwacht wordt als ze onderwijsbehoeften benoemen en consequent hierop aangesproken worden. Vooral is ondersteuning gewenst bij het vaststellen van welke doelen je de komende periode voor een leerling nastreeft. Vaak zijn de doelen niet of onvoldoende uitgewerkt in de onderwijsbehoeften. Kennis van leerlijnen is dan ook erg belangrijk. Een respondent geeft aan dat het kan helpen om op basis van minimumdoelen onderwijsbehoeften te benoemen en goed de doelen van een volgend blok te kennen.

De administratie rond 1-zorgroute

De administratie rondom 1-zorgroute wordt als een belangrijk knelpunt ervaren en roept dikwijls weerstand op. Leerkrachten ervaren 1-zorgroute als een verzwaring van de administratieve last. Het analyseren van de verzamelde gegevens, het invullen van het groepsoverzicht, het opstellen van het groepsplan en het maken van een weekplanning kost veel tijd en administratie. Veel leerkrachten moeten ook wennen aan het digitaal werken met 1-zorgroute. Voor het op maat opzetten van zo'n systeem is vaak onvoldoende deskundigheid in school aanwezig. Dit moet goed opgezet zijn om verlies van gegevens te voorkomen.

Bij aanvang moeten er keuzes worden gemaakt worden ten aanzien van het (digitaal) op maat maken van groepsoverzicht en groepsplan. Vervolgens moet iedereen daar op een uniforme manier mee gaan werken. Dit kost veel tijd in het begin en vraagt een goede aansturing.

Ten aanzien van de oplossing van dit knelpunt verwachten veel respondenten dat de administratieve druk minder zal worden als er meer routine en ervaring ontstaat. Sommige respondenten geven aan dat zij tijdens vergaderingen ruimte maken om groepsoverzichten in te vullen en groepsplannen op te stellen.

Daarnaast hebben leerkrachten behoefte aan een korte, op maat gemaakte handleiding of instructie voor het invullen van het groepsoverzicht en het opstellen van het groepsplan.

De administratie moet goed ingebouwd worden in bestaande systemen, zoals Esis, Dotcom en Parnassys. Dubbele administratie moet voorkomen worden.

Kennis van en doelgericht werken met leerlijnen

Diverse respondenten geven aan dat kennis van leerlijnen belangrijk is om groepsplannen doelgericht te kunnen opstellen.

Een aantal respondenten geeft aan dat veel leerkrachten niet of onvoldoende op de hoogte zijn van de leerlijn van een vakgebied en niet over het eigen leerjaar heen kijken. Dit geldt in het bijzonder ten aanzien van groep 1-2.

Een respondent gaf aan dat leerkrachten leerlijnen als 'ballast' zien. Het kost veel tijd om de doelen uit de methode te vertalen naar de doelen in een leerlijn. Diverse respondenten geven aan onvoldoende informatie over leerlijnen te hebben.

Veel respondenten geven als suggestie dat in teamvergaderingen en studiedagen uitgebreid stilgestaan moet worden bij de leerlijnen. Scholen willen niet zelf het wiel uitvinden en hebben behoefte aan leerlijnen of leerlijn-overzichten bij methoden die door deskundigen samengesteld zijn. Sommige respondenten vragen externe begeleiding op dit onderwerp. Het is belangrijk dat een leerlijn niet in school 'gedropt' wordt, maar dat samen in het team de leerlijn uitgebreid verkend en geanalyseerd wordt.

Algemene suggesties ter verbetering

Ten slotte is gevraagd of men suggesties heeft om de uitvoering en invoering van 1-zorgroute te verbeteren.

Het betrof een open vraag, waarop de respondenten onder meer de volgende suggesties gaven om de uit- en invoering van 1-zorgroute te verbeteren.

- Veel praktijkvoorbeelden en beelden op DVD om de stappen uit 1-zorgroute op een interactieve manier in het team met collega's te bespreken.
- Meer aandacht voor de toepassing van 1-zorgroute in groep 1-2.
- Goed aangeven waar informatie over leerlijnen gevonden kan worden. Afstemming met uitgevers over de leerlijn van methoden en de ankerpunten daarin.
- Samenwerking met ouders verbeteren, denk met name aan het versterken van de gespreks- en communicatievaardigheden van leerkrachten.
- Overgang PO-VO koppelen aan 1-zorgroute, zodat een doorgaande zorg geboden kan worden.
- Nagaan hoe overbelasting van de intern begeleider voorkomen kan worden. Denk aan het beschikbaar stellen van extra formatie voor de intern begeleider dan wel het herschikken van taken in school.
- Veel aandacht voor professionalisering van leerkrachten. Zij moeten de stappen uit de cyclus HGW uitvoeren. Dit is een immense taak.
- Zorg naast professionalisering voor coaching van de leerkracht op de werkvloer. Let hierbij met name op het klassenmanagement.
- Veel aandacht voor professionalisering van intern begeleiders. Denk onder meer aan het maken van de omslag naar coach.
- Inbouwen van de registratie en administratie van 1-zorgroute in bestaande digitale systemen (Esis, Dotcom, Parnassys).
- Probeer de administratieve last zo klein mogelijk te houden. Een goede registratie en administratie zijn een middel en geen doel.
- Ervaringen en tips regelmatig met elkaar uitwisselen in bouw- en teamvergaderingen.
- Meer discipline ten aanzien van het (tijdig) invullen van groepsoverzichten en groepsplannen. Goede aansturing door de directie.
- Niet te veel te snel willen. Kleine stappen maken. De nodige tijd nemen om 1-zorgroute in school te implementeren.
- Zorg dat 1-zorgroute rondom een bepaald vakgebied eerst goed afgerond en geborgd is, voordat met een nieuw vakgebied gestart wordt.
- Afstemming met de Inspectie over 1-zorgroute. Hoe verhoudt 1-zorgroute zich tot de eisen die de Inspectie stelt?
- ZAT's en andere (externe) disciplines meenemen in de taal en systematiek van 1-zorgroute.

Bij het beantwoorden van bovenstaande vraag gaven de respondenten de volgende 'randvoorwaarden' voor een goede invoering van 1-zorgroute aan.

- 1-zorgroute niet van bovenaf opleggen, maar eerst goed in het team bekijken en bespreken.
- Voer een zorgvuldige intake uit voorafgaand aan de invoering van 1-zorgroute. Kijk hoe ver de school al is en wat eventueel vooraf nog moet gebeuren. Ga bij de intake niet alleen in gesprek met de schoolleider en intern begeleider, maar kijk ook in de groepen. Sluit aan bij wat al in school gebeurt en presenteer het niet als iets heel nieuws.
- Goede en consequente aansturing door de schoolleider van de implementatie van 1-zorgroute.
- Het goed en systematisch monitoren van de kwaliteit (schoolleider).
- 1-zorgroute kan niet zonder een goed begeleidings- of scholingstraject.
- Neem de nodige tijd om 1-zorgroute te implementeren en besteed veel aandacht aan een goede borging van 1-zorgroute. 1-zorgroute moet makkelijk overdraagbaar zijn naar nieuwe leerkrachten.
- Zorg dat in school ieders taken en verantwoordelijkheden duidelijk zijn.

6 Bevindingen diepteonderzoek

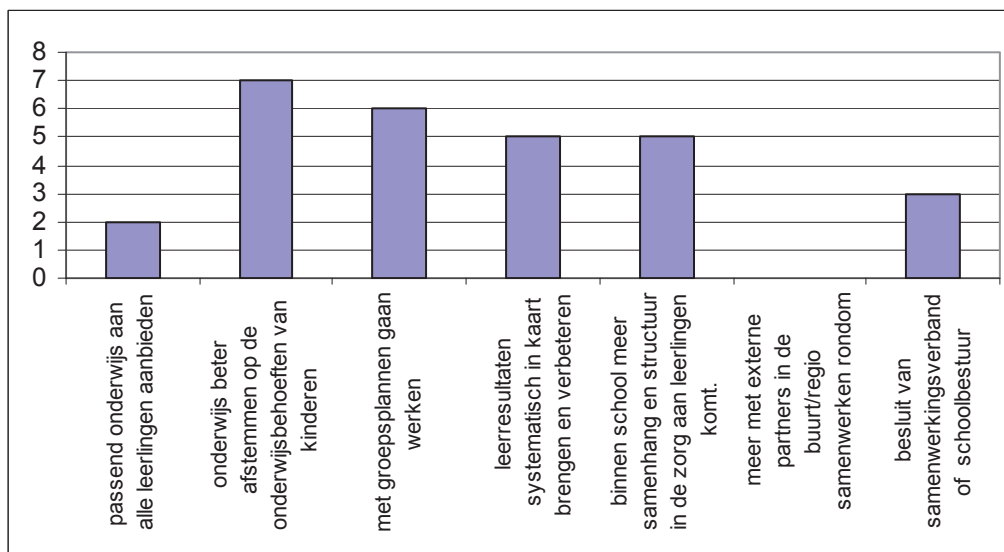
In het diepteonderzoek is aan schoolleiders (7), leerkrachten (35) en IB'ers (7) van zeven basisscholen gevraagd naar hun ervaringen met 1-zorgroute. In dit hoofdstuk staan hun bevindingen beschreven. In paragraaf 6.1 wordt de aanleiding om 1-zorgroute in school in te voeren beschreven, in paragraaf 6.2 staan de resultaten van 1-zorgroute en in paragraaf 6.3 wordt ingegaan op de ervaringen rondom de implementatie van 1-zorgroute in school.

U kunt een uitgebreide beschrijving van de bevindingen uit het diepteonderzoek nalezen in het bijlagenboek, dat apart verkrijgbaar is.

6.1 Aanleiding invoering

Voor de zeven scholen lag de aanleiding om te gaan werken met 1-zorgroute verschillend. In onderstaande figuur wordt in beeld gebracht hoe vaak de verschillende aanleidingen door de respondenten zijn genoemd.

Figuur 6.1: Aanleiding voor invoering 1-zorgroute

De aanleiding voor de implementatie van 1-zorgroute is voor alle zeven scholen de wil om haar onderwijs beter af te stemmen op de onderwijsbehoeften van kinderen. Daarnaast geven zes scholen aan dat zij graag met groepsplannen willen werken in plaats van met een veelheid aan individuele handelingsplannen. Voor vijf scholen is de wil om meer samenhang en structuur in de zorg aan leerlingen aan te brengen reden geweest om te starten met 1-zorgroute en eveneens vijf scholen geven aan de leerresultaten systematisch in kaart te willen brengen en verbeteren. Meer samenwerking met externe partners in de regio wordt niet als aanleiding genoemd.

6.2 Resultaten

6.2.1 Algemeen

Alle scholen geven aan dat de 1-zorgroute voldoet aan de verwachtingen die de school ervan had. Twee scholen geven aan nog wel in ontwikkeling te zijn.

6.2.2 Uitgangspunten 1-zorgroute

De resultaten van 1-zorgroute worden hieronder verbonden aan de uitgangspunten van waar 1-zorgroute vanuit gaat. In hoofdstuk 2 staan deze toegelicht. De schoolleider en/of IB-er van de zeven scholen hebben ten aanzien van de uitgangspunten van 1-zorgroute aangegeven wat voor hun veranderd is nu ze met 1-zorgroute werken. In tabel 6.1 een overzicht. De minimumscore is 1 (helemaal oneens), 2 is een beetje oneens, 3 is een beetje eens en de maximumscore is 4 (helemaal eens).

Tabel 6.1: Wat is volgens de IB-er/schoolleider veranderd sinds de school met 1-zorgroute werkt?

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde
De leerkracht maakt een omslag in denken, waarin zij haar onderwijs afstemt op de onderwijsbehoeften van de kinderen en uitgaat van de kansen en mogelijkheden van een kind.	7	3	4	3,75
Er vindt een verschuiving plaats van curatief handelen naar preventief en proactief handelen.	7	3	4	3,14
Door groepsplannen in plaats van individuele handelingsplannen is het meer haalbaar om met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep om te gaan.	6	3	4	3,66
De leerkracht is verantwoordelijk voor het realiseren van passend onderwijs en de intern begeleider is een coach van de leerkracht.	7	3	4	3,28
De rol van de intern begeleider als een coach van de leerkracht is toegenomen.	4	3	4	3,75
De zorg aan leerlingen wordt zoveel mogelijk in de klas geboden.	7	1	4	3,28
De ouders zijn een belangrijke partner van de school en leerkracht.	7	3	4	3,28
De leerling wordt actief betrokken. Er wordt met de leerling in plaats van tegen de leerling gesproken.	7	2	4	3,42
Bij het realiseren van een goede afstemming tussen de schoolinterne en schoolexterne zorg werken in de regio partners in onderwijs en zorg met elkaar samen.	6	2	4	3,0
De stappen in 1-zorgroute zijn voor iedereen duidelijk en transparant.	4	2	4	3,25
Iedereen weet wat zijn taak/rol in de keten van 1-zorgroute is.	5	2	4	3,6
1-zorgroute biedt impulsen om op schoolniveau de kwaliteit van het onderwijs en van de zorg in school te verbeteren.	6	3	4	3,83

Op alle uitgangspunten van 1-zorgroute is gemiddeld ten minste een beetje verandering in positieve zin opgetreden.

De respondenten zijn het gemiddeld het meest eens met de uitspraak: 1-zorgroute biedt impulsen om op schoolniveau de kwaliteit van het onderwijs en van de zorg in school te verbeteren. (gemiddelde score 3,83, waarbij 3 = een beetje mee eens en 4 = helemaal mee eens).

Andere grote veranderingen zijn volgens de respondenten dat de leerkracht een omslag in denken maakt, waarin zij haar onderwijs afstemt op de onderwijsbehoeften van de kinderen en

uitgaat van de kansen en mogelijkheden van een kind (gemiddelde score 3,75) en dat rol van de intern begeleider als een coach van de leerkracht is toegenomen (gemiddelde score 3,75). Ook geven veel respondenten aan dat door het werken met groepsplannen in plaats van individuele handelingsplannen het meer haalbaar is om met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep om te gaan (gemiddelde score 3,66).

Het minst veranderd is een betere afstemming tussen de schoolinterne en schoolexterne zorg in de regio (gemiddelde score 3). Ook met betrekking tot de verschuiving van curatief handelen naar preventief en proactief handelen is de verandering relatief gering (gemiddeld 3,14).

6.2.3 Wat heeft meerwaarde?

De IB-ers en/of directeuren van de scholen konden aangeven welke punten voor hen meerwaarde hebben in het werken met 1-zorgroute. In tabel 6.2 staan de punten die voor de respondenten de meeste meerwaarde bieden. De respondenten konden maximaal 3 punten aangeven.

Tabel 6.2: Meerwaarde van 1-zorgroute volgens IB-ers en/of directeuren

Meerwaarde	N	Aantal
Verbeteren van de kwaliteit van de onderwijszorg in school	7	3
Uitgaan van de positieve kwaliteiten van leerlingen	7	2
Een andere manier van kijken naar leerlingen	7	2
Clusteren van leerlingen	7	2
Observeren en voeren van gesprekken met leerlingen	7	1
Signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften	7	1
Benoemen van de onderwijsbehoeften	7	1
Klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan	7	1
Anders, namelijk samenwerking/gesprek met kinderen, leerkrachten en ouders	7	1

Door drie van de zeven respondenten wordt vooral als meerwaarde van 1-zorgroute ervaren het verbeteren van de kwaliteit van de onderwijszorg in school. Door twee van de zeven respondenten wordt het uitgaan van de positieve kwaliteiten van leerlingen, een andere manier van kijken naar leerlingen en het clusteren van leerlingen als meerwaarde ervaren.

Ook de 35 leerkrachten hebben met betrekking tot 1-zorgroute elk maximaal drie punten aangegeven die voor hun praktijk een meerwaarde hebben. In tabel 6.3 worden deze punten weergegeven.

Tabel 6.3: Meerwaarde van 1-zorgroute volgens leerkrachten

	N	Aantal keer genoemd
Verzamelen van gegevens in groepsoverzicht	35	7
Observeren en voeren van gesprekken	35	7
Signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften	35	7
Benoemen van de onderwijsbehoeften	35	14
Een andere manier van kijken naar de leerlingen	35	10
Uitgaan van de positieve kwaliteiten van leerlingen	35	10
Clusteren van leerlingen	35	9
Opstellen van het groepsplan	35	4
Uitvoering van het groepsplan	35	3
Klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan	35	7
Opstellen van een individueel handelingsplan	35	2
Groepsbesprekingen	35	4
Samenwerking met de ouders	35	3
Leerlingenbesprekingen	35	2
Inroepen van externe begeleiding en zorg	35	2
Betere samenwerking in de regio	35	0

De meeste meerwaarde voor de leerkrachten heeft het benoemen van de onderwijsbehoeften. Dit wordt gevolgd door een andere manier van kijken naar de leerlingen en het uitgaan van de positieve kwaliteiten van leerlingen. Ook het clusteren van leerlingen wordt door veel leerkrachten als meerwaarde ervaren. Opvallend is dat het opstellen en uitvoeren van het groepsplan relatief weinig gekozen wordt.

6.2.4 Ervaringen

De scholen geven enkele algemene opmerkingen over het werken met 1-zorgroute.

- Voor scholen die gaan starten, is het van belang dat er een aantal voorwaarden aanwezig is, zoals vooraf nadenken over klassenmanagement en zelfstandig werken.
- 1-zorgroute werkt opbrengstgericht werken in de hand.
- 1-zorgroute is in het begin een vorm, maar uiteindelijk wordt je hele school doorgelicht: kwaliteitszorg, leerlingvolgsysteem, de handelingsmogelijkheden van de leerkracht en het klassenmanagement.

Trots

De scholen is gevraagd waar ze trots op zijn. De antwoorden zijn zeer divers. Hieronder een selectie.

- Jonge leerkrachten pakken deze manier van denken feilloos op en het is voor hen een houvast om hun vakmanschap invulling te geven. Dit is een hele mooie manier om vakman of vakvrouw te worden, zowel pedagogisch als vakinhoudelijk. Dit hangt sterk met elkaar samen.
- Collega's zijn met elkaar in gesprek over onderwijs.

- Er komt sterk naar voren waar de knelpunten zitten in de school!
- Het draait om het kind, maar tegelijkertijd draait het werken met groepsplannen om de leerkracht! Het handelen van de leerkracht doet er toe.
- Groepsoverzichten en groepsplan zijn een goed overdrachtsmiddel.
- Leerkrachten plannen aan de hand van groepsbesprekingen zelf hun onderwijsaanbod, gerelateerd aan de uitslag van de toetsen.

6.3 Implementatie

6.3.1 Knelpunten

De IB-ers en/of directeuren van de zeven scholen konden drie knelpunten ten aanzien van de implementatie van 1-zorgroute aangegeven. In tabel 6.4 staan de genoemde knelpunten.

Tabel 6.4: Overzicht knelpunten volgens IB-ers en/of directeuren

Knelpunten	N	Aantal keer genoemd
Klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan	7	6
Benoemen van onderwijsbehoeften	7	5
1-zorgroute in groep 1 en 2	7	3
Kennis van en werken met leerlijnen	7	3
Observeren van kinderen door de leerkrachten	7	1
Signaleren van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften	7	1
Opstellen van het groepsplan	7	1
Uitvoering van het groepsplan	7	1
Anders, namelijk nieuwe inzichten met oude bekostiging	7	1

Op bijna elke school wordt klassenmanagement als knelpunt aangegeven. Vijf van de zeven scholen ervaren het benoemen van onderwijsbehoeften van leerling als erg lastig. Ook de toepassing van 1-zorgroute in groep 1-2 en het werken met leerlijnen zijn volgens enkele respondenten knelpunten.

6.3.2 Oplossingen voor knelpunten

In interviews zijn de schoolleiders en/of IB-ers verder bevraagd over de knelpunten en de oplossingen die zij op school hiervoor hebben gevonden of zouden willen zoeken. Tabel 6.5 biedt een overzicht.

Tabel 6.5: Overzicht van de knelpunten en aangedragen oplossingen

Mogelijk knelpunt	Aangedragen oplossingen
Het observeren en gesprekken voeren met kinderen	<ul style="list-style-type: none"> • De inzet van een stagiaire • Het verbeteren van de instructietijd, zodat er meer tijd hiervoor overblijft
Naast het zien van problemen ook aandacht hebben voor successen van kinderen	<ul style="list-style-type: none"> • Met kijkwijzers collegiale consultaties uitvoeren
Formuleren van de onderwijsbehoeften en doelen	<ul style="list-style-type: none"> • Workshop om samen onderwijsbehoefte vanuit een casus op te lossen • Hulpzinnen en de groslijst onderwijsbehoeften gebruiken
Samenwerken met ouders Ouders meer betrokken bij de vorderingen en het functioneren van het kind	<ul style="list-style-type: none"> • 10 minutengesprekken verlengen • Een scholing gespreksvoering • Een school geeft aan dat er met ouders gesproken over wat men denkt dat kind nodig heeft, en dat werkt goed met de groslijst onderwijsbehoeften • Oudervertel-gesprekken waarin ouders over hun kind vertellen aan de hand van vijf vragen • Professionaliteit van de leerkracht is belangrijk
Groep 1 / 2	<ul style="list-style-type: none"> • Het format is aangepast. Aan de hand van thema's wordt aan alle vakgebieden gewerkt en dit krijgt een vertaling naar het groepsplan • Vanuit het thema proberen ze rekenen bij de verschillende activiteiten een plek te geven maar dat werkt nog niet optimaal. Komend jaar wordt wellicht gestart met een pedagogisch groepsplan om de meerwaarde te ervaren
Invullen van een groepsplan <ul style="list-style-type: none"> • moeilijk om wat in hun hoofd zit goed om papier te krijgen • lastig om het verband tussen de gegevens op het groepsoverzicht en de groepsplannen te leggen • geen evaluatie van het oude groepsplan op papier, er wordt al snel op basis van nieuwe gegevens een nieuw groepsplan gemaakt (doorgaande leerlijn wordt hierdoor onvoldoende bewaakt en het 1-zorgroutemodel wordt een organisatiemodel in het kader van klassenmanagement en de kindspecifieke aandacht in het onderwijs verdwijnt) • behoefte aan een format om van een groepsplan naar een plan per week te werken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leerkrachten moeten hierover gaan praten en elkaars plannen inzien, zodat professionalisering plaatsvindt
Klassenmanagement <ul style="list-style-type: none"> • werken met combinatiegroepen • om door te gaan werken met groepsplannen moeten leerkrachten nadenken over hun organisatie in de klas 	<ul style="list-style-type: none"> • Invoering van zelfstandig werken met behulp van het stoplicht en het directe instructiemodel

6.3.3 Leerkrachten en de cyclus Handelingsgericht werken

Leerkrachten gaven aan in hoeverre ze zijn gaan werken met de cyclus Handelingsgericht werken. In tabel 6.6 zijn de gemiddelde scores van de leerkrachten weergegeven rondom de stappen in het handelingsgericht werken. De maximumscore is 4 (dit verloopt goed), de minimumscore is 1 (dit verloopt onvoldoende).

Tabel 6.6: Handelingsgericht werken van leerkrachten

	N	Mini- mum	Maxi- mum	Gemid- delde
Verzamelen van gegevens over leerlingen in groepsverzicht	34	3	4	3,53
Observeren van kinderen en voeren van gesprekken met kinderen	32	2	4	2,88
Signaleren van leerlingen die extra aandacht nodig hebben	35	3	4	3,57
Benoemen van de (specifieke) onderwijsbehoeften van de kinderen	35	2	4	3,14
Clusteren van kinderen met vergelijkbare onderwijsbehoeften	33	2	4	3,48
Opstellen van het groepsplan	35	1	4	3,23
Uitvoering van het groepsplan in de klas	35	1	4	3,17
Klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan	32	1	4	3,09
Opstellen van een individueel handelingsplan	31	1	4	3,10
Groepsbesprekingen	32	1	4	3,44
Dragen de groepsbezoeken bij aan de invoering van 1-zorgroute	29	2	4	3,21
Leerlingenbesprekingen	33	2	4	3,39
Overleg en samenwerking met de ouders	34	3	4	3,50
Inroepen van externe begeleiding en zorg bij een vraag over een leerling	32	3	4	3,41
Aansluiting externe begeleiding en zorg bij de zorg die in school aan de leerling verleend wordt	29	2	4	3,21
Begeleiding van school bij de invoering van 1-zorgroute	32	3	4	3,50

Alle stappen verlopen ten minste voldoende bij de leerkrachten van de zeven scholen, behalve het observeren en het voeren van gesprekken met kinderen. Deze stap verloopt matig (gemiddelde score 2,88).

De twee stappen die het beste verlopen zijn: het verzamelen van gegevens over leerlingen in het groepsverzicht en het signaleren van leerlingen die extra aandacht nodig hebben. Daarnaast verloopt de begeleiding van de school bij de invoering van 1-zorgroute goed, evenals het overleg en de samenwerking met ouders, het clusteren van leerlingen en de groepsbesprekingen. Relatief laag is de score op klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan en op het benoemen van de onderwijsbehoeften.

Moeilijke stappen

Leerkrachten van de zeven scholen hebben aangegeven welke stappen voor hun moeilijk zijn (tabel 6.7).

Tabel 6.7: Moeilijke stappen voor leerkrachten

	N	Aantal keer genoemd
1-zorgroute in groep 1 en 2	35	4
Verzamelen van gegevens in groepsoverzicht	35	0
Observeren van kinderen	35	6
Gesprekken voeren met kinderen	35	8
Signaleren van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften	35	9
Benoemen van de onderwijsbehoeften	35	5
Clusteren van leerlingen	35	8
Opstellen van het groepsplan	35	5
Uitvoering van het groepsplan	35	10
Klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan	35	8
Opstellen van een individueel handelingsplan	35	6
Groepsbesprekingen	35	0
Samenwerking met de ouders	35	2
Leerlingenbesprekingen	35	1
Kennis van en werken met leerlijnen	35	5
Inroepen van externe begeleiding en zorg	35	2
Samenwerking in de regio	35	1

Het moeilijkst vinden leerkrachten de uitvoering van het groepsplan. Dit heeft waarschijnlijk met het klassenmanagement te maken.

Verbeterpunten voor de school

Leerkrachten noemen de volgende belangrijkste verbeterpunten voor school bij de invoering van 1-zorgroute.

- Werkdruk: de werkdruk is met 1-zorgroute verhoogd. Niet te veel tegelijk invoeren, zorg voor tijd om plannen te maken.
- Doorgaande lijn: zorg voor eenheid bij het invullen van groepsoverzichten en groepsplannen in alle groepen.
- Organiseren van tijd voor het observeren en voeren van gesprekken met kinderen.

Verbeterpunten voor eigen handelen

Het meest genoemde verbeterpunt voor het eigen handelen bij de invoering van 1-zorgroute heeft betrekking op het voeren van gesprekken met leerlingen en het observeren van leerlingen. Er zijn betere observaties van kinderen nodig, leerlingen moeten meer betrokken worden bij het bepalen van hun onderwijsbehoeften. Er moet meer uit gesprekken met kinderen gehaald worden.

Ook wordt regelmatig het versterken van het klassenmanagement als verbeterpunt genoemd. Verder zijn de verbeterpunten divers.

6.3.4 Suggesties ter verbetering

De schoolleiders en/of IB-ers van de zeven scholen hebben een aantal verbeterpunten genoemd ten aanzien van 1-zorgroute. Hieronder de punten die door meer dan één school zijn genoemd.

- Specifieke formats van groepsoverzichten en groepsplannen voor groep 1-2. Meer aandacht voor groep 1-2 tijdens de invoering van 1-zorgroute.
- Het samenstellen van een format voor het maken van een weekplanning, afgestemd op het groepsplan.
- Gesprekken met kinderen: een format met voorbeeldvragen en een format voor de verslaglegging van de gesprekken.
- Gesprekken met ouders. Hoe kan de ouderbetrokkenheid vergroot worden en hoe kun je ouders betrekken bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van de plannen?

7 Samenvatting, conclusies en aandachtspunten

In dit hoofdstuk staan een samenvatting en de conclusies van de bevindingen uit zowel het onderzoek in 2008 en 2009. Suggesties die de respondenten gegeven hebben om de 1-zorgroute te verbeteren staan in hoofdstuk 8. Het hoofdstuk wordt afgesloten met enkele aanbevelingen.

7.1 Samenvatting bevindingen 2008 en 2009

Resultaten van 1-zorgroute

Bij ruim driekwart van de 55 respondenten uit 2009 voldoet 1-zorgroute aan de verwachtingen, éénvijfde weet dat in dit stadium nog niet en een enkeling geeft aan dat 1-zorgroute niet aan de verwachtingen voldoet. Ook op de zeven scholen waar diepteonderzoek verricht is, voldoet 1-zorgroute aan de verwachtingen.

De veranderingen op de uitgangspunten van 1-zorgroute die in 2009 gevonden zijn, komen grotendeels overeen met de veranderingen die in 2008 aangetroffen werden. Hieruit komt naar voren dat op nagenoeg alle uitgangspunten in positieve zin veranderingen opgetreden zijn. 1-zorgroute biedt impulsen om de kwaliteit van het onderwijs en de zorg in school te verbeteren. Daarnaast komt naar voren dat door het werken met groepsplannen men beter in staat is om te gaan met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep, de zorg aan leerlingen méér in de groep geboden wordt en de leerkracht haar onderwijs beter afstemt op de onderwijsbehoeften van de leerlingen en uitgaat van kansen en mogelijkheden van leerlingen. Ook de rol van de intern begeleider als coach is toegenomen.

Uit het onderzoek in 2008 komt naar voren dat ouders een belangrijkere partner van de school zijn geworden, bij de grotere steekproef in 2009 was dit beduidend minder het geval. Weinig verandering is opgetreden ten aanzien van de afstemming tussen de schoolinterne en de school-externe zorg. Ten aanzien van het actief betrekken van de leerling bij de stappen in 1-zorgroute zien we een wisselend beeld.

Volgens de respondenten hebben de volgende zaken uit 1-zorgroute de meeste meerwaarde: het tijdig signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, het benoemen van de onderwijsbehoeften van de leerlingen, het verbeteren van de kwaliteit van de onderwijszorg in school, het doelgericht werken met leerlijnen, het uitgaan van positieve kwaliteiten (andere manier van kijken) en het vergroten van de professionaliteit.

Implementatie van 1-zorgroute

De belangrijkste aanleidingen om 1-zorgroute in school in te voeren zijn: het beter afstemmen van het onderwijs op de onderwijsbehoeften van de leerlingen, het meer samenhang en structuur brengen in de zorg aan leerlingen, het met groepsplannen werken en de leerresultaten systematisch in kaart brengen en verbeteren. De minst belangrijke aanleiding is dat de school met externe partners in de buurt/regio wil samenwerken rondom de zorg aan leerlingen.

Leerkrachten geven aan voldoende tot goed de stappen van de cyclus handelingsgericht werken uit te voeren. Uitzondering is het observeren van kinderen en voeren van gesprekken met kinderen. Deze stap verloopt het minst goed. Ook het benoemen van onderwijsbehoeften en het qua klassenmanagement uitvoeren van het groepsplan worden als lastig ervaren. Kennelijk zijn leerkrachten zich ten aanzien van het benoemen van onderwijsbehoeften bewust van het belang

en de meerwaarde hiervan, maar is de uitvoering van deze belangrijke stap nog moeilijk. Als belangrijkste knelpunten bij de implementatie van 1-zorgroute worden de volgende zaken aangegeven: klassenmanagement, het benoemen van onderwijsbehoeften, de administratie rondom 1-zorgroute, kennis van leerlijnen en het handelingsgericht analyseren van toetsen. Ook heeft de invoering van 1-zorgroute in groep 1-2 aandacht nodig, evenals de werkdruk van leerkrachten en IB-er en het zorgen voor een doorgaande lijn in school. De samenwerking met ouders lijkt op de scholen vrij weinig prioriteit te hebben.

Uit het onderzoek komen onder meer de volgende randvoorwaarden voor een succesvolle invoering van 1-zorgroute naar voren: draagvlak in het team, een zorgvuldige intake in school, een goede onderwijsinhoudelijke en organisatorische aansturing door de schoolleider, het systematisch monitoren van de kwaliteit, externe begeleiding, professionalisering en coaching van leerkrachten op de werkvloer. Veel respondenten geven aan dat je als school echt de tijd moet nemen om 1-zorgroute in te voeren.

7.2 Conclusies

Op basis van bovenstaande samenvatting kunnen we concluderen dat de resultaten (vertaald in tevredenheid, meerwaarde en verandering op de uitgangspunten van 1-zorgroute) van het werken met 1-zorgroute positief zijn. Ruim driekwart is tevreden, er wordt een duidelijke meerwaarde ervaren en op alle uitgangspunten van 1-zorgroute treedt in meer of mindere mate verandering in positieve zin op. Veel respondenten benadrukken dat 1-zorgroute de gang van zaken in school 'opschudt' en impulsen biedt om de kwaliteit van de onderwijszorg in school te verbeteren. Dit neemt niet weg dat invoering van 1-zorgroute een intensief en langdurig traject is dat hoge eisen stelt aan de professionaliteit van leerkrachten, intern begeleider en schoolleider. Er is nog veel te doen! Vooral het benoemen van onderwijsbehoeften en het versterken van het klassenmanagement zijn belangrijke aandachtspunten. Ook dient aandacht besteed te worden aan het verminderen van de administratieve last en aan invoering van 1-zorgroute in groep 1-2.

7.3 Aandachtspunten

- De respondenten op de vragenlijst en de zeven scholen uit het diepteonderzoek werkten minimaal één jaar met 1-zorgroute. Zij zijn nog volop bezig met de invoering. Het zou goed zijn om een aantal scholen langere tijd te volgen en de resultaten en de implementatie van 1-zorgroute te monitoren.
- In 1-zorgroute worden veel data over leerlingen verzameld en reflecteert de leerkracht over de resultaten van haar aanbod. Het zou goed zijn dat vanuit 1-zorgroute een koppeling gelegd wordt naar opbrengstgericht werken.
- Tijdens de invoering van 1-zorgroute lopen scholen ook tegen allerlei vakinhoudelijke zaken aan. Het zou goed zijn om te kijken wat de mogelijkheden zijn om 1-zorgroute aan verbetertrajecten voor taal en rekenen te koppelen.

Het SLOA-deelproject '1-zorgroute in het speciaal basisonderwijs' wordt in 2010 afgerond. In dit deelproject wordt onderzoek verricht naar de resultaten en de implementatie van 1-zorgroute in scholen voor speciaal basisonderwijs. Tevens wordt onderzocht op welke wijze werken vanuit een ontwikkelingsperspectief voor leerlingen ingebed kan worden in de stappen uit 1-zorgroute. In het SLOA-deelproject '1-zorgroute in de regio' (2011) wordt de implementatie van 1-zorgroute in samenwerkingverbanden WSNS onderzocht en bekeken hoe vanuit 1-zorgroute de schoolinterne en schoolexterne zorg goed op elkaar afgestemd kunnen worden.

8 Aanbevelingen

Op basis van de onderzoeksbevindingen en overige praktijkervaringen staan in dit hoofdstuk aanbevelingen en suggesties ten aanzien van een goede uitvoering van de stappen uit 1-zorgroute (8.1) en de implementatie van 1-zorgroute in de groep en in school (8.2). Dit hoofdstuk is tot stand gekomen dankzij Arjan Clijsen.

8.1 Uitvoering stappen 1-zorgroute

Voor het goed uitvoeren van de stappen die cyclisch in 1-zorgroute gezet worden, doen we de volgende aanbevelingen en suggesties. We volgen daarbij de stappen uit de cyclus HGW.

Stap 1: Verzamelen van gegevens over leerlingen

Analyseren toetsresultaten

Het analyseren van toetsresultaten is een van de meeste genoemde knelpunten in het onderzoek. Leerkrachten maken dikwijls nog onvoldoende gebruik van de mogelijkheden om toetsresultaten te analyseren. In het team is inhoudelijke verdieping gewenst ten aanzien van de mogelijkheden om toetsresultaten te analyseren en te interpreteren. Welke kinderen zijn de afgelopen periode gegroeid? Welke kinderen laten niet of nauwelijks groei zien en wat is hiervan de reden? Welke vaardigheden worden onvoldoende beheerst en wat is daarvan de reden?

Gebruik vervolgens de toetsen niet alleen om terug, maar vooral ook om handelingsgericht vooruit te kijken: wat zeggen de gegevens uit de toets over hoe het onderwijs de komende periode op de leerlingen kan worden afgestemd? Op welke punten hebben leerlingen de komende periode extra instructie, materialen of ondersteuning nodig? Welke aanpassingen zijn in het aanbod nodig? Ga ook in gesprek met de kinderen over de toetsresultaten.

Inmiddels maken steeds meer scholen een korte instructie op maat voor het invullen van het groepsoverzicht waarin niet alleen de wijze van scoren beschreven staat, maar ook de mogelijkheden om de toetsresultaten te analyseren en te interpreteren.

Observeren leerlingen

Observaties leveren veel handelingsgerichte informatie voor het benoemen van onderwijsbehoeften op. Bespreek in het team wat je op welke wijze(n) doelgericht en systematisch kunt observeren.

Bij het observeren is belangrijk dat leerkrachten het probleem niet alleen in het kind lokaliseren, maar ook kijken naar de effecten van hun eigen handelen. Maak in school afspraken over wie, wat en hoe observeert als de interactie tussen leerkracht en leerling onderwerp van observatie is. Immers, het is voor een leerkracht haast ondoenlijk om zelf de interactie en de effecten daarvan te observeren.

Het benoemen van positieve aspecten en kwaliteiten van leerlingen vraagt een andere manier van kijken naar kinderen en kan gestimuleerd worden door in het format van het groepsoverzicht stimulerende en belemmerende factoren te onderscheiden.

Vaak geven leerkrachten als knelpunt aan dat zij geen tijd vinden om systematisch kinderen te observeren en de gegevens hiervan bij te houden. Verken in het team hoe je qua klassenmanagement ruimte en tijd kunt maken om kinderen te observeren.

Gesprekken met kinderen

Het kind (mede)eigenaar maken van zijn ontwikkeling krijgt nog onvoldoende gestalte in veel scholen die 1-zorgroute invoeren.

In het onderwijs wordt te veel tegen en over kinderen gepraat en te weinig 'met' kinderen. Het voeren van gesprekken met kinderen, vraagt in de praktijk een omslag in denken en handelen. Dikwijls komen leerkrachten tot de ontdekking dat kinderen zelf goed kunnen aangeven wat zij willen leren, wat goed en minder goed gaat en waar zij ondersteuning bij nodig hebben. Bovendien zijn kinderen dan meer gemotiveerd en voelen zich eigenaar van wat gedaan gaat worden.

Verken in het team hoe je het voeren van gesprekken met kinderen organiseert en hoe je de uitkomsten ervan registreert. Een goed klassenmanagement is een vereiste om rustig een gesprek met een kind te kunnen voeren. Daarnaast is vaak scholing gewenst ten aanzien van het voeren van gesprekken met kinderen.

En het is belangrijk dat de intern begeleider op een ondersteunende wijze volgt in welke mate en op welke wijze leerkrachten gesprekken voeren met kinderen. In de groepsbespreking kunnen hierover afspraken met de leerkracht gemaakt worden.

Stap 2: Het signaleren van leerlingen die extra begeleiding nodig hebben

Meer zicht op criteria, ijkpunten en leerstandaarden

In school ontbreken in de diverse leerjaren vaak criteria, ijkpunten, mijlpalen, minimumdoelen of leerstandaarden voor het signaleren van leerlingen die meer nodig hebben dan het reguliere basisaanbod.

Het is essentieel dat in het team besproken wordt welke criteria, ijkpunten, minimumdoelen en standaarden in de verschillende leerjaren en vakgebieden in school gehanteerd worden. Leg dit schriftelijk vast en evalueer na een bepaalde periode of de gehanteerde criteria goed zijn of bijgesteld moeten worden. Het is goed om hierbij een relatie te leggen met de referentieniveaus die voor taal/lezen en voor rekenen vastgesteld zijn (zie *Over de drempels met taal en rekenen*, 2008). Ook op www.taalpilots.nl en www.rekenpilots.nl is onder implementatiekoffer informatie te vinden over ijkpunten ten aanzien van taal/lezen en rekenen.

Om proactief te signaleren moeten leerkrachten een goed zicht hebben op welke cruciale leermomenten de komende periode in de leerlijn/methode aan bod komen. Dit vraagt van leerkrachten een andere manier van denken en handelen die tijd kost. Scholen die hiermee aan de slag gaan, verkennen eerst samen in het team wat de cruciale leermomenten in de leerlijn/methode zijn en leggen die momenten goed in de leerlijn/methode vast.

Aanbod aan hoogbegaafde leerlingen

Ook hoogbegaafde leerlingen hebben specifieke onderwijsbehoeften en worden daarom in 1-zorgroute gesignaleerd.

Vaak komen scholen hierbij tot de ontdekking dat zij géén aanbod voor hoogbegaafde leerlingen hebben, dat doelgericht hun ontwikkeling zo optimaal mogelijk stimuleert en hen voldoende uitdaagt.

Vaak is dit aanleiding om het beleid en het aanbod voor hoogbegaafde leerlingen in school kritisch onder de loep te nemen. Sommige scholen stellen per leerjaar en per vakgebied een map voor hoogbegaafde leerlingen samen waarin gerelateerd aan doelen een aanbod en uitdagende en activerende werkvormen beschreven staan. Pas ervoor op dat deze map uit meer van hetzelfde bestaat. In diverse methoden is er een aanvullend aanbod voor hoogbegaafde leerlingen. Maak in school afspraken over het gebruik hiervan.

Stap 3: Benoemen van onderwijsbehoeften

Professionalisering

Het benoemen van de onderwijsbehoeften van leerlingen is één van de moeilijkste stappen in de cyclus HGW en veronderstelt dat eerst een goede analyse heeft plaatsgevonden van de verzamelde gegevens uit toetsen, observaties en gesprekken met kinderen en ouders.

Soms onderschatten scholen het benoemen van onderwijsbehoeften: "Dat doen we toch al!" De scholen uit het onderzoek geven echter aan dat het benoemen van onderwijsbehoeften echt iets nieuws is en een omslag in denken van leerkrachten vraagt.

In het begin vinden leerkrachten het moeilijk om de onderwijsbehoeften te specificeren. Door het vaak te doen, wordt de leerkracht steeds vaardiger in het benoemen van de onderwijsbehoeften. Oefening baart kunst.

Toch blijkt vaak tijdens de implementatie van 1-zorgroute dat extra scholing of inhoudelijke verdieping in het team nodig is ten aanzien van het benoemen van de onderwijsbehoeften. Immers bij het benoemen van de onderwijsbehoeften van een leerling geeft de leerkracht zowel aan welke doelen zij de komende periode voor deze leerling nastreeft als wat de leerling extra nodig heeft om die doelen te bereiken. Dit doet een groot beroep op de professionaliteit van leerkrachten. Diverse scholen noemen het benoemen van onderwijsbehoeften de kern voor scholing en begeleiding. De ervaring leert dat het samen oefenen met praktijkvoorbeelden goed werkt.

Hoewel het begrip onderwijsbehoefte in 1-zorgroute duidelijk omschreven is, zien we dat daar in de praktijk dikwijls van afgeweken wordt. Vaak ontbreken in de geformuleerde onderwijsbehoeften de doelen die men voor een bepaalde leerling nastreeft. Geef in de instructie bij het groeps-overzicht dan ook duidelijk aan wat men verwacht bij het benoemen van de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

Gelet op de grote verschillen tussen leerkrachten in het benoemen van onderwijsbehoeften is belangrijk dat de intern begeleider individuele leerkrachten ondersteuning biedt bij het benoemen van onderwijsbehoeften. Ook collegiale consultatie aan de hand van voorbeelden en casussen kan bijdragen aan het beter benoemen van de onderwijsbehoeften.

De 'hulpzinnen' die Pameijer, Beukering en De Lange (2009) onderscheiden, bieden leerkrachten veel steun bij het benoemen van de onderwijsbehoeften.

Zicht op leerlijnen

Vooraf het stellen van concrete en meetbare doelen bij het benoemen van onderwijsbehoeften van een leerling, ervaren de leerkrachten als moeilijk. Hiertoe is nodig dat de leerkracht de leerlijn van een vakgebied of methode gebruikt en weet wat in de leerlijn/methode cruciale leermomenten zijn. Het verhelderen en 'doorleven' van leerlijnen dient veel aandacht te krijgen bij de implementatie van 1-zorgroute.

Volg goed of de leerkracht bij het stellen van de doelen van hoge verwachtingen uitgaat en ondersteun de leerkracht bij het stellen van prioriteiten voor een leerling. Soms verliest een leerkracht zich bij het benoemen van onderwijsbehoeften in allerlei doelen.

Overigens worden bij het benoemen van onderwijsbehoeften niet alleen doelen ten aanzien van de basisvaardigheden lezen, taal en rekenen gesteld, maar óók op pedagogisch vlak, bijvoorbeeld ten aanzien van motivatie, werkhouding, taakaanpak en sociale competentie.

Zicht op variaties in instructie, leerstof, aanpakken en leertijd

Bij het vaststellen van wat een leerling extra nodig heeft om bepaalde doelen te bereiken, is het weinig effectief dat de leerling méér van hetzelfde aangeboden krijgt of nog meer van dezelfde werkbladen verwerkt.

Het is daarom belangrijk dat de leerkracht zicht heeft op variaties in leerstof, instructie, didactische en pedagogische aanpakken. Vooral de extra instructie is een belangrijk aspect. Daarnaast

hebben sommige (groepjes) leerlingen méér instructie- en leertijd nodig om bepaalde vaardigheden te verwerven.

Door regelmatig onderwijsbehoeften te benoemen en groepsplannen op te stellen, wordt het repertoire van leerkrachten steeds verder uitgebreid. Het is belangrijk dat dit uitdijend repertoire goed wordt vastgelegd en geborgd in de organisatie.

Onderscheid in algemene en specifieke onderwijsbehoeften

Zeker als leerkrachten bij de invoering van 1-zorgroute met een tweede vakgebied aan de slag gaan, ontdekken zij dat sommige onderwijsbehoeften van leerlingen vakoverstijgend van toepassing zijn en andere onderwijsbehoeften specifiek zijn voor een bepaald vak of een bepaald pedagogisch domein (bijvoorbeeld zelfstandig werken).

Het onderscheiden van algemene en specifieke onderwijsbehoeften in het groepsoverzicht kan dan ondersteuning bieden. Bij het benoemen van de algemene onderwijsbehoeften staat de vraag centraal: 'Hoe leert dit kind het beste?' (zie ook Pameijer, Beukering, De Lange, 2009). De specifieke onderwijsbehoeften worden vervolgens benoemd voor leerlingen die naast het reguliere basisaanbod extra ondersteuning nodig hebben om specifieke vaardigheden op het gebied van lezen, taal, rekenen en sociale competentie te verwerven.

De algemene onderwijsbehoeften zijn doorgaans meer duurzaam van aard en hoeven niet na elke cyclus helemaal opnieuw vastgesteld te worden, meestal kan met kleine aanpassingen volstaan worden.

Stap 4: Clusteren van leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften

Reflectie op differentiatievormen

Nadat de onderwijsbehoeften van de leerlingen vastgesteld zijn, worden leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoeften geclusterd. Deze stap roept altijd veel discussie op in school: "Hoe ga ik in mijn groep en in mijn school om met de vaak grote verschillen in onderwijsbehoeften?"

Voor het beantwoorden van deze vraag is in de bouw/school een zorgvuldige reflectie nodig op de differentiatievormen die in school gehanteerd worden, bijvoorbeeld: convergente of divergente differentiatie, homogeen of heterogeen, binnen de groep of groepsdoorbrekend, samenwerken met collega's uit parallelgroepen en/of meer handen in de klas.

De ervaring leert dat doorgaans een leerkracht qua klassenmanagement maximaal drie instructie-groepjes op een adequate wijze kan begeleiden

In combinatieklassen zijn de verschillen extra groot en is belangrijk dat goed verkend wordt hoe op een effectieve en haalbare manier tegemoet gekomen wordt aan de verschillen tussen de leerlingen. De clustering kan binnen de combinatiegroep groepsdoorbrekend gebeuren.

Enkele scholen gaan uit van werken in units. Zij kennen géén groepsbesprekingen, maar brengen tijdens een unitbespreking aan de hand van de groepsoverzichten de onderwijsbehoeften van de leerlingen uit de unit in kaart. Tijdens deze bespreking wordt besproken hoe de leerlingen groepsdoorbrekend geclusterd kunnen worden en worden afspraken gemaakt over wie de komende periode welke (instructie)groepjes gaat begeleiden. De leerkracht die het groepje instructie en begeleiding geeft, stelt vervolgens het groepsplan op. De leerkrachten uit de unit zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het onderwijs aan de leerlingen en bespreken regelmatig de voortgang.

Flexibel en tijdelijk: evalueren in groepsbespreking

De gekozen clustering dient flexibel en tijdelijk van aard te zijn. Het is goed in de groepsbespreking telkens de clustering te evalueren en zo nodig te heroverwegen als deze nadelige effecten heeft. Vooral langdurig homogeen groeperen kan voor zwakke leerlingen nadelige effecten hebben: 'de armen worden steeds armer en de rijken steeds rijker'. Bekijk daarom hoe door vroege en intensieve begeleiding leerlingen weer zo snel mogelijk kunnen aansluiten bij de groep.

Benut ook de mogelijkheden van coöperatief leren, waarbij leerlingen van en met elkaar leren en goede leerlingen ondersteuning bieden aan leerlingen die achterblijven.

Meer handen in de klas

In het kader van Passend Onderwijs wordt gestimuleerd dat de inzet van zorg zoveel mogelijk in de klas gebeurt. Door meer handen in de klas wordt de leerkracht ontlast en ontstaat er meer ruimte om groepjes leerlingen extra instructie en ondersteuning te bieden. Door de inzet van een onderwijsassistent of stagiair kan de leerkracht bijvoorbeeld een groepje extra instructie of feedback geven. Ook de remedial teacher kan vanuit zijn specifieke expertise in de klas een groepje leerlingen begeleiden. Steeds meer scholen besluiten de remedial teacher zoveel mogelijk in de klas in te zetten tijdens de uitvoering van het groepsplan.

Maak in school concrete afspraken over hoe meer handen in de klas ingezet kunnen worden en welke leerjaren prioriteit hebben. De leerkracht blijft altijd eindverantwoordelijk.

Stap 5: Opstellen groepsplan

Doelen stellen

Het is belangrijk dat in het groepsplan concrete en meetbare doelen gesteld worden. Dit veronderstelt dat leerkrachten zicht hebben op de leerlijn van een vakgebied of methode en de leerlijn doel- en handelingsgericht kunnen gebruiken bij het opstellen van het groepsplan.

Let er op dat de leerkracht bij het stellen van doelen van hoge verwachtingen uitgaat. De doelen kunnen tijdens de uitvoering van het groepsplan tussentijds bijgesteld worden.

Sommige scholen nemen de leerlijnen op in het digitaal systeem, waardoor ze uit de leerlijn doelen kunnen knippen en plakken naar het digitale groepsplan. Dit mag geen automatisme worden en vraagt altijd afstemming op de onderwijsbehoeften van de kinderen.

Duur extra begeleiding

Een groepje leerlingen hoeft niet voor de volle duur van het groepsplan extra instructie en begeleiding te ontvangen. Geef in het groepsplan aan gedurende welke periode het groepje begeleiding ontvangt. Evalueer na afloop van deze periode wat de resultaten zijn.

Sommige scholen koppelen aan het groepsplan een weekrooster, waarin aangegeven staat op welke tijden groepje(s) leerlingen extra instructie, begeleiding en oefening ontvangen.

Maak inzet van extra zorg transparant en de resultaten ervan

De Inspectie stelt hoge eisen aan het groepsplan. Zo moet in het groepsplan transparant zijn welke leerlingen extra instructie, oefening en begeleiding ontvangen, op welke wijze, hoe vaak en gedurende welke periode. Bovendien moeten de resultaten van deze extra zorg geëvalueerd en vastgelegd zijn.

Maak tijd vrij voor het opstellen van groepsplannen

Het invullen van groepsoverzichten en opstellen van groepsplannen is arbeidsintensief en vraagt veel tijd. Sommige scholen besteden daarom in de bouw- of teamvergadering tijd aan het opstellen van groepsplannen. Een voordeel hiervan is bovendien dat leerkrachten elkaar kunnen raadplegen en een doorgaande lijn in school bevorderd wordt.

Duobanen

Duo-leerkrachten vullen samen het groepsoverzicht in en stellen ook samen het groepsplan op. Zij zijn beiden bij de groepsbespreking aanwezig en dragen beiden verantwoordelijkheid. Bij de uitvoering van het groepsplan is belangrijk dat zij regelmatig de voortgang bespreken en in een logboek hun bevindingen bijhouden en uitwisselen. Maak hierover goede afspraken in het team.

Handelingsplannen opstellen

We zien dat het werken met een veelheid aan individuele handelingsplannen in de praktijk onuitvoerbaar is en zelfs tot een drastische daling van de instructie- en leertijd kan leiden. In 1-zorgroupe is daarom als insteek gekozen om zoveel mogelijk binnen een groepsplan aan de verschillende onderwijsbehoeften van leerlingen tegemoet te komen. Bovendien kun je dan de kansen benutten dat leerlingen van elkaar leren.

Het is echter een misverstand dat in 1-zorgroute alleen maar groepsplannen en helemaal géén handelingsplannen meer opgesteld worden. Voor sommige leerlingen blijft het nodig een handelingsplan op te stellen. Voor leerlingen met een rugzakje bestaat een wettelijke verplichting. Ook voor leerlingen die op basis van hun ontwikkelingsperspectief een eigen leerlijn of eigen programma volgen, zal een handelingsplan opgesteld moeten worden (Inspectie). Voordat zo'n zwaarwegende stap gemaakt wordt, is van belang dat de leerling eerst gedurende ruime tijd een zeer intensief aanbod binnen het groepsplan ontvangen heeft. Pas als blijkt dat een leerling onvoldoende geprofiteerd heeft van dit aanbod, kan overwogen worden dat een leerling een eigen programma volgt. Bekijk vanuit het handelingsplan dan altijd waar aansluiting op het groepsplan mogelijk is, zodat een leerling niet langdurig geïsoleerd onderwijs ontvangt.

Stap 6: Uitvoeren groepsplan

Klassenbezoeken zijn essentieel

Het opstellen van groepsplannen heeft alleen maar nut, als ze ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. Groepsplannen zijn werkdocumenten. Klassenbezoeken door een extern begeleider, intern begeleider en/of schoolleider zijn essentieel om de vinger aan de pols te houden bij de uitvoering van groepsplannen.

Klassenbezoeken bieden onder meer zicht op hoe de leerkracht het groepsplan gebruikt in de dag- of weekplanning, op de instructie, op hoe effectief de leertijd besteed wordt en op het klassenmanagement. Het is een goede aanleiding om samen met de leerkracht verbeterpunten vast te stellen en concrete afspraken te maken hoe die aangepakt worden.

Maak eerst in het team goede afspraken over doel, opzet en werkwijze van de klassenbezoeken.

Versterken instructie

Vaak blijkt het versterken van de instructie van de leerkracht een aandachtspunt te zijn. Welk instructiemodel wordt in school gehanteerd en hanteert de leerkracht dit model op een goede wijze? Zijn de doelen van de les duidelijk? Is de instructie goed opgebouwd en voor de leerlingen navolgbaar? Is er bij de overgang naar de verwerking een begeleide instructie? Controleert de leerkracht of de instructie begrepen is? Varieert de leerkracht haar instructie?

Versterken klassenmanagement

Het versterken van het klassenmanagement is op vrijwel alle scholen die 1-zorgroute invoeren een van de belangrijkste aandachtspunten. Ook hier is een doorgaande lijn in school van belang.

Vaak gaat het om het hanteren van regels en routines ten aanzien van uitgestelde aandacht, storend gedrag en wat je doet als je klaar bent. Ook voor het werken in groepjes zijn duidelijke regels en routines nodig.

Daarnaast is een goed gebruik van de ruimte van belang, denk aan een vaste werkplek, instructietafel, goede ordening van materialen en het plaatsen van het meubilair.

Ook is vaak aandacht nodig voor een goed gebruik van de tijd, zoals het bekend zijn van rooster en activiteiten en het gebruik van dag- of weektaken. Sommige scholen werken met een planbord, waardoor leerlingen weten wat ze moeten doen.

Vrijwel altijd is de organisatie van de instructie aan groepjes leerlingen een aandachtspunt en hoe je bevordert dat de overige leerlingen zelfstandig werken tijdens de instructie aan een groepje.

Dat kinderen zelfstandig werken is een belangrijk doel van het onderwijs, maar ook een essentieel onderdeel van klassenmanagement. Een zelfstandige leerling kan omgaan met uitgestelde aandacht, houdt zich aan regels en routines bij zelfstandig werken, plant zijn eigen taken en controleert en registreert zijn eigen werk (zie ook Förrer en Schouten, 2009). Zelfstandige kinderen helpen elkaar. Zelfstandig werken veronderstelt dat de leerkracht bereid is kinderen eigen verantwoordelijkheid te geven.

Effectief besteden van de leertijd

Een belangrijk aandachtspunt bij de uitvoering van het groepsplan is dat de beschikbare leertijd effectief en actief benut wordt. Vaak wordt veel tijd 'gemorst' aan wachten, groepjes maken en leswisselingen, dikwijls bij gebrek aan een goede planning en fasering van leeractiviteiten. Ook een onzorgvuldige instructie kan ertoe bijdragen dat kinderen niet weten wat hen verwacht wordt.

Tijdens klassenbezoeken bekijkt de intern begeleider of schoolleider of de leertijd effectief besteed wordt en verkent samen met de leerkracht welke maatregelen genomen kunnen worden om de leertijd effectiever te besteden.

Uitbreiden instructie- en leertijd

Leerkrachten variëren te weinig in onderwijstijd voor kinderen. Sommige (groepjes) leerlingen hebben echter naast de reguliere les meer instructie- en leertijd nodig om bepaalde vaardigheden te verwerven. Hoe organiseer je dat in je toch al volle rooster? Bespreek dit in de groepsbespreking en maak hierover afspraken.

Steeds meer scholen koppelen aan het groepsplan een rooster met alle dagen van de week, waarin zij aangeven op welke momenten groepjes leerlingen extra instructie en begeleiding ontvangen.

Veel scholen werken met dag- en weektaken. Als de overige leerlingen met een dag- of weektaak bezig zijn, ontstaat er ruimte voor de leerkracht om extra instructie en begeleiding te geven aan een groepje leerlingen. Zie ook de opmerkingen over meer handen in de klas.

Op www.taalpilots.nl worden aanwijzingen gegeven voor het variëren van de tijd voor taal en lezen.

Weekplanning

Om te zorgen dat het groepsplan ook daadwerkelijk uitgevoerd wordt, werken steeds meer leerkrachten met een weekplanning.

In de weekplanning geeft de leerkracht kort en kernachtig aan welke activiteiten uit het groepsplan op de dagen uit de week uitgevoerd worden. Meestal is aan het format van de weekplanning een logboek of handelingsjournaal gekoppeld, waarin de leerkracht kort per dag bijhoudt of het doel bereikt is, wat goed gewerkt heeft en wat nog aandachtspunten zijn. Enkele scholen hebben de weekplanning ook in hun digitaal systeem opgenomen.

Tussentijds bijstellen groepsplan

Het is essentieel dat groepsplannen tussentijds bijgesteld worden. Sla wijzigingen in het groepsplan goed en natrekbaar in het digitaal systeem op (met datering).

Zeker als het groepsplan slechts twee- of driemaal per schooljaar opgesteld wordt, dient minimaal halverwege de periode een moment van evaluatie en bijstelling plaats te vinden.

Als het groepsplan tussentijds actueel gehouden wordt, zal ook het opstellen van het nieuwe groepsplan aanzienlijk vergemakkelijkt worden.

Evalueren groepsplan

Met 1-zorgroute wordt gestimuleerd dat de leerkracht meer reflecteert op de opbrengsten en resultaten van haar aanbod.

Het is erg belangrijk dat de leerkracht evalueert of de in het groepsplan gestelde doelen bereikt zijn, in hoeverre het aanbod uitgevoerd is en welke aanpassingen de komende periode in de instructie, leerstof, begeleiding en organisatie nodig zijn. De uitkomsten uit de evaluatie moeten goed en systematisch door de leerkrachten vastgelegd worden, zodat transparant is wat de resultaten zijn van de zorg die extra ingezet is. De Inspectie vindt dat meer aandacht aan de evaluatie van groepsplannen besteed moet worden.

De evaluatie biedt leerkrachten bovendien leerpunten ten aanzien van het realistisch stellen van doelen en biedt hen zicht op welke aanpak wel of juist niet werkt.

Groepsbesprekingen

De groepsbesprekingen vallen of staan met een goede voorbereiding door leerkracht en intern begeleider. Deze besprekingen zijn een belangrijke schakel in het cyclisch werken.

Groepsbesprekingen in 1-zorgroute vragen een omslag in denken en handelen van leerkracht en intern begeleider. Insteek is niet het bespreken van individuele leerlingen, maar het handelen van de leerkracht: Hoe komt de leerkracht de komende periode aan de verschillende onderwijsbehoefte van de leerlingen in haar groep tegemoet? Centraal in de groepsbespreking staan het evalueren van het vorig groepsplan, het op een haalbare en effectieve manier clusteren van leerlingen met vergelijkbare onderwijsbehoefte, het bespreken welke maatregelen nodig zijn om de gekozen clustering uit te kunnen voeren en het verzamelen van handvatten voor het opstellen van het nieuwe groepsplan.

Veel scholen kiezen ervoor de leerkracht tijdens schooltijd vrij te roosteren, zodat er tijd, rust en ruimte is voor de groepsbespreking.

Leerlingenbespreking

Vanuit de groepsbespreking kunnen leerlingen aangemeld worden voor de leerlingenbespreking of het zorgteam van school. Het betreft bijvoorbeeld leerlingen die herhaald onvoldoende profiteren van een (zeer) intensief aanbod in het groepsplan, leerlingen waarvan het ontwikkelingsperspectief en de onderwijsbehoefte onduidelijk zijn of leerlingen met vermoedens van een ernstige problematiek of stoornis. Ook in de leerlingenbespreking staat de begeleidingsvraag en het handelen van de leerkracht centraal. Het is daarom noodzakelijk dat de leerkracht altijd bij de leerlingenbespreking aanwezig is.

Teneinde 'verstopping' te voorkomen kan slechts een beperkt aantal leerlingen aangemeld worden voor de leerlingenbespreking. Hierdoor blijven er vragen rondom sommige leerlingen liggen. Veel intern begeleiders maken tijdens de groepsbespreking een afspraak met de leerkracht om deze leerling(en) op een ander moment te bespreken.

8.2 Implementatie 1-zorgroute

Implementatie van 1-zorgroute in school is altijd maatwerk en kan er op scholen heel verschillend uit zien. Op basis van de onderzoeksbevindingen doen we de volgende aanbevelingen voor een goede en duurzame implementatie van 1-zorgroute in de basisschool. Zorg altijd voor een goede borging van 1-zorgroute in de jaarplanning, de zorgstructuur en het schoolplan.

Visie en draagvlak

Het is belangrijk dat school tijdens de oriëntatie op 1-zorgroute veel aandacht besteedt aan wat haar visie op een goede onderwijszorg is. In het kader van Passend Onderwijs is deze visie heel actueel en wordt van basisscholen verwacht dat zij hun zorgprofiel expliciteren. 1-zorgroute kan daaraan een bijdrage leveren.

Sluit de visie van school op passend onderwijs en onderwijszorg aan bij de uitgangspunten en werkwijzen van 1-zorgroute? Wat is de meerwaarde van 1-zorgroute voor school en de leerkrachten? Wat wordt in 1-zorgroute concreet van de leerkrachten, intern begeleider en schoolleider verwacht? Wat doen we al en wat is nieuw? Pas als deze vragen goed met het hele team verkend zijn, kan nagegaan worden of er voldoende draagvlak in het team is.

Veel scholen geven aan dat het onhandig is om 1-zorgroute als iets heel nieuws te presenteren dat er ook nog bijkomt, maar vooral te kijken hoe 1-zorgroute aan kan sluiten bij bestaande werkwijzen in school. Hierbij mag echter niet onderschat worden welke veranderingen in het denken en handelen van leerkrachten nodig zijn.

Intake

Essentieel is dat een zorgvuldige intake met school plaatsvindt. Wat doet de school al, waar staat de school, waar staan de leerkrachten, wat gaat goed en wat zijn knelpunten en wat is de veranderingsbereidheid? Vaak vindt alleen een gesprek met de directie en intern begeleider plaats.

Een teamintake lijkt ook gewenst en diverse scholen geven als suggestie dat ook de klassen tijdens de intake bezocht worden.

Neem de tijd

Implementatie van 1-zorgroute is een intensief en meerjarig traject, dat ten minste drie schooljaren in beslag neemt. Het is belangrijk dat scholen de tijd nemen om 1-zorgroute in te voeren.

Vaak lopen scholen tijdens de invoering van 1-zorgroute tegen zaken aan die extra aandacht nodig hebben. Maak daar ruimte voor, maar bewaak tegelijkertijd de voortgang.

Veel scholen starten aan het begin van het tweede invoeringsjaar niet met een nieuw vakgebied, maar besluiten - indien nodig - eerst het eerste vakgebied goed af te ronden en in de groepen en school te borgen.

Pas ervoor op dat tegelijkertijd in school andere grote vernieuwingsonderwerpen opgepakt worden. Invoering van 1-zorgroute vraagt immers al veel tijd van leerkrachten.

Om een doorgaande lijn in school te bereiken is noodzakelijk dat 1-zorgroute schoolbreed ingevoerd wordt. Het is daarom belangrijk dat er voldoende draagvlak binnen het team is voor de implementatie van 1-zorgroute.

Aansturing door schoolleider

Essentieel bij de implementatie van 1-zorgroute is een goede, duidelijke en consequente aansturing door de schoolleider. Niet alleen moet de schoolleider de leerkrachten enthousiasmeren, stimuleren en faciliteren, maar ook eisen stellen aan de planning en de afspraken die gemaakt zijn ten aanzien van het goed en op tijd invullen van de groepsoverzichten, het opstellen en uitvoeren van de groepsplannen en het voorbereiden van de groeps- en leerlingenbesprekingen. Daarbij moeten de leerkrachten zich eigenaar en betrokken voelen.

Van belang is dat de schoolleider voorwaarden creëert waardoor leerkrachten met succes de stappen uit 1-zorgroute kunnen uitvoeren. Hij moet dan ook een goed beeld hebben van de veranderingen die in de groepen en in de school plaatsvinden. Steeds vaker zien we dat ook de schoolleider klassenbezoeken uitvoert.

Monitoren kwaliteit

De schoolleider is ook verantwoordelijk voor de kwaliteitszorg in school. Het is noodzakelijk dat bij de implementatie van 1-zorgroute de kwaliteit van de onderwijszorg voortdurend in de gaten gehouden en besproken wordt. Er vinden immers grote veranderingen plaats.

Analyse van groepsoverzichten en van groepsplannen en klassenbezoeken leveren veel informatie op over hoe de veranderingen in de praktijk verlopen en wat de resultaten ervan zijn.

Belangrijk is dat de voortgang van 1-zorgroute regelmatig in het team geëvalueerd wordt. Op veel scholen is 1-zorgroute een vast agendapunt op team- of bouwvergaderingen en worden kort de 'parels' en 'puzzels' met elkaar besproken. Na elke cyclus is het goed om 1-zorgroute uitgebreid te evalueren en met elkaar vast te stellen wat verbeterpunten zijn.

In veel scholen hebben de schoolleider en intern begeleider(s) regelmatig een werkoverleg waarin zij bespreken wat goed gaat in 1-zorgroute, wat beter moet en wat concreet opgepakt gaat worden.

De auteurs van 1-zorgroute zijn bezig met het samenstellen van een kwaliteitskaart van 1-zorgroute.

Koppelen aan opbrengstgericht werken

In 1-zorgroute wordt op basis van hoge verwachtingen doelgericht gewerkt en worden systematisch veel data over leerlingen verzameld en in groepsoverzichten vastgelegd. Het betreft gegevens uit toetsen, observaties en gesprekken met kinderen en ouders. Deze data zijn goed te gebruiken om opbrengstgericht te werken.

Op sommige scholen verzamelt de schoolleider na elke cyclus alle groepsoverzichten en analyseert aan de hand van de toetsresultaten hoe lezen, taal en rekenen zich de afgelopen periode ontwikkeld hebben. Deze analyse biedt inzicht in welke leerjaren de kwaliteit en de opbrengsten van het lees-, taal- en rekenonderwijs verbeterd moeten worden en wat verbeterpunten zijn. Het is belangrijk dat deze analyses in het team besproken en met elkaar verder opgepakt worden.

1-zorgroute stimuleert dat leerkrachten ook zelf reflecteren over de opbrengsten van hun onderwijs. Zonder deze reflectie is opbrengstgericht werken onmogelijk. De groepsbesprekingen zijn uitermate geschikt om met de leerkracht de opbrengsten en behaalde resultaten te bespreken.

Overigens leveren ook inspanningen ten aanzien van sociale competentie, werkhouding, taakaanpak en motivatie 'opbrengsten' op. Vaak zijn deze inspanningen essentieel om een stagnerende leerontwikkeling weer op gang te trekken.

Kwaliteitsimpulsen

Vrijwel alle scholen geven aan dat implementatie van 1-zorgroute 'zaken in school opschudt'. Het legt de vinger aan de pols over wat in de onderwijszorg aan leerlingen in school verbeterd moet worden. 1-zorgroute is dan ook voor veel scholen een impuls om stap voor stap de kwaliteit van de onderwijszorg te verbeteren. Op veel scholen zien we dat de volgende zaken aandacht krijgen.

- Expliciteren en verhelderen van leerlijnen lezen, taal en rekenen (met minimumdoelen en leerstandaarden).
- Verhelderen van cruciale leermomenten in leerlijnen en inventariseren wat extra aan instructie, leerstof, aanpak en activiteiten aangeboden kan worden rondom het passeren van deze drempels in het leerproces.
- Omgaan met verschillen: welke differentiatievormen hanteren we (per vakgebied) in school en welke maatregelen in het klassenmanagement zijn gewenst?
- De besteding van de onderwijstijd: staat er voldoende tijd voor lezen, taal en rekenen op het rooster, wordt deze tijd effectief besteed en hoe kunnen we de instructie- en leertijd voor sommige (groepjes) leerlingen uitbreiden.
- Het versterken van de instructie van leerkrachten.
- Het handelingsgericht gebruik van het leerlingvolgsysteem, denk ook aan het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen.
- De pedagogische huisstijl van school.

Een school kan niet alle zaken tegelijk oppakken. Elke school stelt bij de invoering van 1-zorgroute eigen prioriteiten en zet een eigen verandertraject uit.

Op www.taalpilots.nl en www.rekenpilots.nl zijn in 'de implementatiekoffer' tal van kwaliteitskaarten te vinden ten aanzien van het lees-, taal- en rekenonderwijs. Ook is hier informatie te vinden over leerlijnen lezen, taal en rekenen (zie ook www.speciaalrekenen.nl, www.taalonderwijs.nl, www.expertisecentrumnederlands.nl en www.slo.nl).

Professionalisering

Invoering van 1-zorgroute doet een groot beroep op de professionaliteit van leerkrachten, intern begeleiders en schoolleiders. Scholen waar de invoering van 1-zorgroute hand in hand gaat met professionalisering doen het goed.

Belangrijke aandachtspunten voor de professionalisering van leerkrachten zijn onder meer:

- handelingsgericht analyseren van toetsgegevens;
- observeren van leerlingen;
- voeren van gesprekken met kinderen en met ouders;
- benoemen van onderwijsbehoeften van leerlingen;
- doelgericht opstellen van groepsplannen (gebruik leerlijn);
- omgaan met verschillen en klassenmanagement.

Professionalisering kan zowel op teamniveau als op het niveau van de individuele leerkracht plaatsvinden. Om een doorgaande lijn in school te krijgen zijn de studiedagen tijdens de implementatie van 1-zorgroute onontbeerlijk. Leerkrachten leren van elkaar. Maak van school een lerende organisatie.

Op het niveau van de individuele leerkracht kunnen specifieke aandachtspunten voor de professionalisering in het POP weergegeven worden.

Er is grote behoefte aan goede voorbeelden van groepsoverzichten en groepsplannen. Ook is aandacht nodig voor de professionalisering van intern begeleider en schoolleider. Veel intern begeleiders moeten een omslag naar coach maken en hebben vragen over hoe zij leerkrachten bij het uitvoeren van de stappen uit 1-zorgroute het beste kunnen begeleiden. Veel samenwerkingsverbanden en schoolbesturen organiseren netwerkbijeenkomsten voor intern begeleiders (en schoolleiders) van scholen die 1-zorgroute (gaan) invoeren.

Taken en verantwoordelijkheden

Bij de uitvoering van de stappen uit 1-zorgroute moeten de taken en verantwoordelijkheden van leerkrachten, onderwijsassistenten, remedial teacher, intern begeleider en schoolleider duidelijk en goed vastgelegd zijn. Leerkrachten moeten in hun denken en handelen beseffen dat zij het moeten doen. De intern begeleider is in 1-zorgroute coach en geen 'loopjongen'. Ook komt vaak de rol van de remedial teacher in 1-zorgroute ter sprake. Veel scholen maken de keuze de remedial teacher meer in de klas in te zetten.

Communicatie met ouders

De communicatie en samenwerking met ouders krijgt op veel scholen die 1-zorgroute invoeren onvoldoende aandacht. Het lijkt te weinig prioriteit te krijgen.

Ouders zijn echter een belangrijke partner van school en leerkracht. In het beleid rondom Passend Onderwijs wordt veel aandacht besteed aan het versterken van hun positie.

Besprek in het team wat de uitgangspunten van school zijn voor een goede communicatie met ouders en hoe vanuit 1-zorgroute een goede communicatie en afstemming met ouders concreet gestalte krijgt. Leg de afspraken en verantwoordelijkheden daarover goed vast. Leerkrachten hebben vaak scholing nodig ten aanzien van het voeren van gesprekken met ouders.

Diverse scholen geven ouders tijdens een avond voorlichting over 1-zorgroute. Betrek de ouders ook bij de evaluatie van 1-zorgroute.

Aandacht groep 1-2

Bij de implementatie van 1-zorgroute moet dikwijls extra aandacht aan groep 1-2 besteed worden. Vaak is het onderwijs in groep 1-2 anders ingericht dan in de overige leerjaren. Er kan gekozen worden voor een ontwikkelingsgerichte of meer programmatische aanpak, of een combinatie van beiden. Dit heeft gevolgen voor de wijze waarop groepsplannen opgesteld en uitgevoerd worden. De formats voor groepsoverzicht en groepsplan moeten voor groep 1-2 vaak aangepast worden.

Ongeacht de aanpak is ten aanzien van het doelgericht opstellen van groepsplannen belangrijk dat leerkrachten van groep 1-2 zicht hebben op leerlijnen ontluikende geletterdheid, woordenschat en voorbereidend rekenen. Vaak ontbreken deze leerlijnen en moeten deze eerst geïntroduceerd en uitgebreid verkend worden. Betrek hierbij ook de leerkracht van groep 3. Dikwijls moet in groep 1-2 een omslag gemaakt worden van activiteitgericht werken naar doelgericht werken. Ook vroegsignalering van risicokinderen in groep 1-2 wordt door veel scholen als aandachtspunt genoemd.

Overgangen

Belangrijk is dat elk jaar een goede overdracht naar de volgende groep plaatsvindt. Op sommige scholen is de laatste groepsbespreking tevens de overdrachtbespreking. De nieuwe leerkracht ontvangt altijd een actueel groepsoverzicht. Op sommige scholen stelt de vorige leerkracht samen met de nieuwe leerkracht het groepsplan op, zodat meteen na de vakantie met de uitvoering gestart kan worden.

Het koppelen aan 1-zorgroute van de overgang van de peuterspeelzaal naar groep 1 van de basisschool en de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs lijkt nog weinig op scholen van de grond te komen. Het is goed om hier meer aandacht aan te besteden. Het is immers belangrijk dat risicoleerlingen bij deze overgangen van meet af aan goed opgevangen en begeleid worden.

Digitaliseren 1-zorgroute

Het uitvoeren van de stappen uit 1-zorgroute vraagt veel administratie van leerkrachten. Vaak roept deze administratie weerstand op bij leerkrachten. Het is daarom essentieel dat de administratie zo efficiënt mogelijk ingericht wordt en dat dubbele administratie voorkomen wordt. Door 1-zorgroute te digitaliseren kan veel tijd bespaard worden en is ook een goede opslag van alle documenten gegarandeerd. Veel scholen plaatsen de documenten op het netwerk van school. Andere scholen bekijken hoe de administratie van 1-zorgroute ingepast kan worden in bestaande systemen als Esis, Dotcom of Parnassys. Het is goed om dit binnen het schoolbestuur op te pakken, zodat niet elke school zelf het wiel hoeft uit te vinden. Vaak is ondersteuning door een ICT-er gewenst. Zie verder ook de mogelijkheden voor het digitaliseren van 1-zorgroute op www.cras.net.

De volgende documenten uit 1-zorgroute kunnen in een digitaal systeem gezet worden:

- toetsresultaten;
- groepsoverzichten;
- groepsplannen (incl. evaluatie);
- weekplanning;
- handelingsplannen;
- verslagen groepsbespreking;
- verslagen leerlingenbespreking;
- verslagen gesprekken met ouders;
- verslagen gesprekken met externe actoren in de bovenschoolse zorg;
- leerling-dossiers;
- onderwijskundige rapporten.

9 Literatuur

Clijisen, A., S. de Lange, W. Gijzen & G. Spaans (2007). *1-zorgroute. Naar handelingsgericht werken*. www.lcowijzer.nl

Clijisen, A., M. Förrer & Y. Leenders (2007). *Draaiboek Invoering 1-zorgroute in school*. www.lcowijzer.nl

Clijisen, A., e.a. (2007). *Handreiking 1-zorgroute voor leerkrachten en intern begeleiders in het primair onderwijs*. www.lcowijzer.nl

Expertgroep Doorlopende leerlijnen taal en rekenen (2008). *Over de drempels met taal en rekenen*. Enschede

Förrer, M. & E. Schouten (2009). *Klassenmanagement in de basisschool*. Amersfoort: CPS

Implementatie 1-zorgroute, Tussenrapportage (2008). 's-Hertogenbosch: KPC Groep

Pameijer, N., T. van Beukering & S. de Lange (2009). *Handelingsgericht werken. Een handreiking voor het schoolteam*. Leuven/Voorburg: Acco

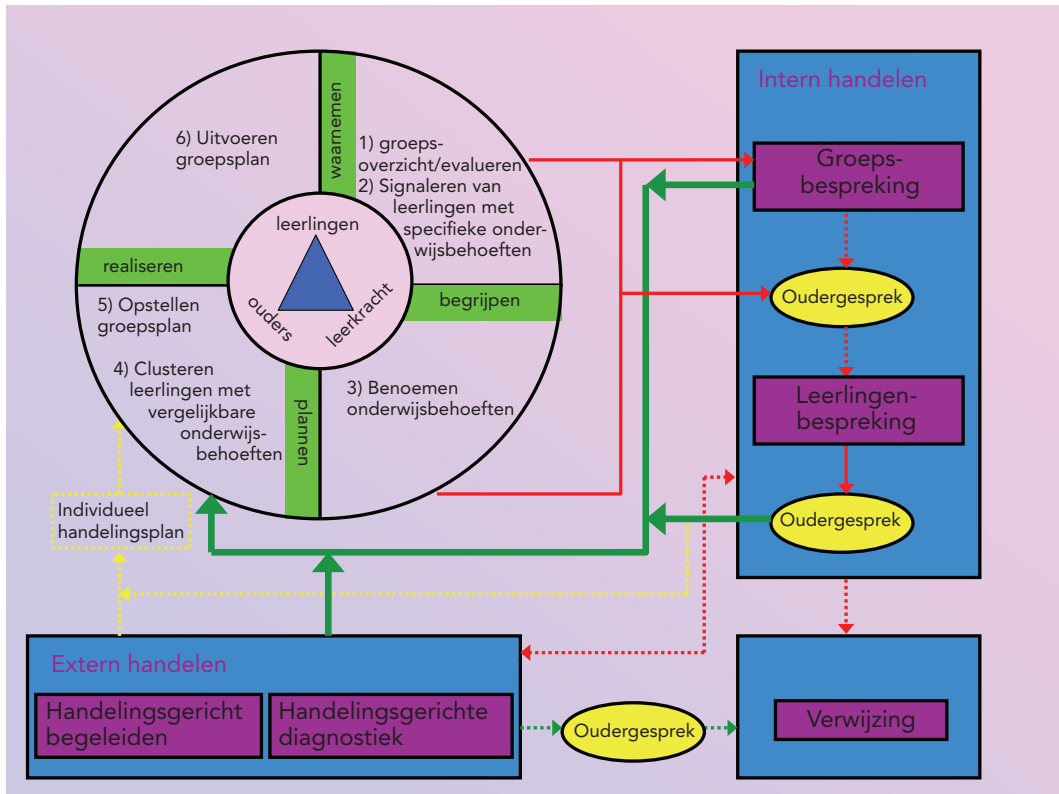
Bijlagen

- 1 Cyclus Handelingsgericht werken in 1-zorgroute
- 2 Schema 1-zorgroute
- 3 Schema 1-zorgroute (met zorgteam in school en bovenschools ZAT)
- 4 Vragenlijst 1-zorgroute basisonderwijs (breedteonderzoek)
- 5 Vragenlijst 1-zorgroute schoolleider/IB-er (diepteonderzoek)
- 6 Vragenlijst 1-zorgroute leerkrachten (diepteonderzoek)

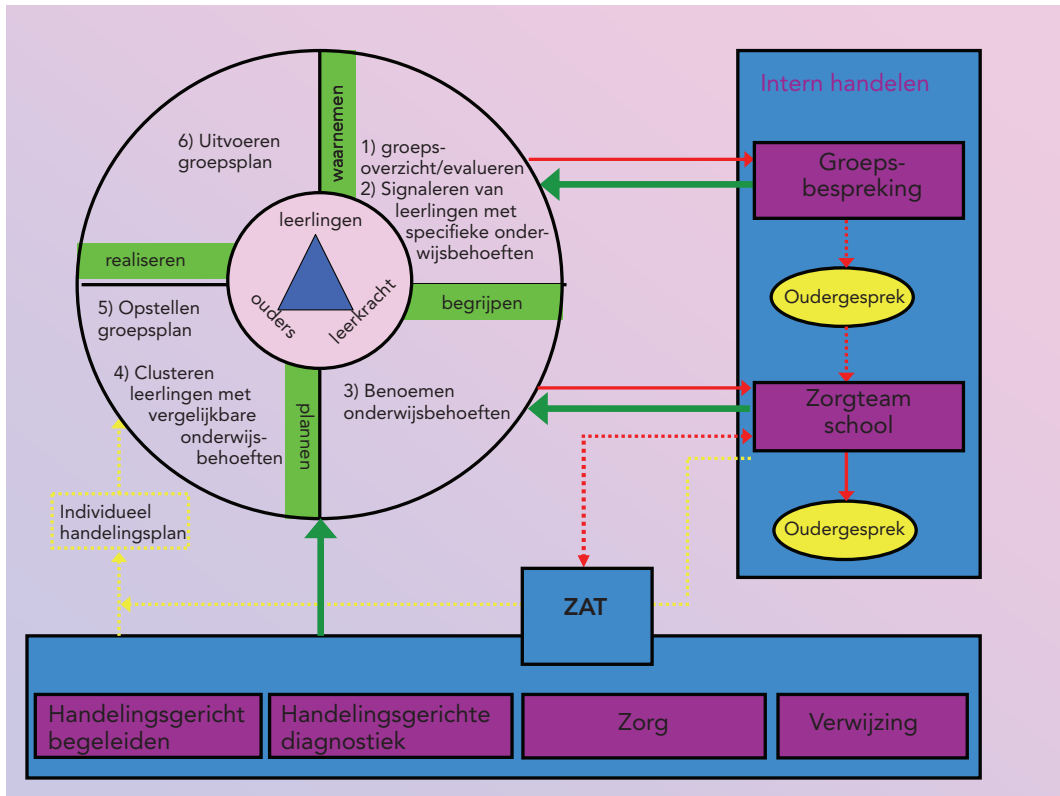
Bijlage 1: Cyclus Handelingsgericht werken in 1-zorgroute

Bijlage 2: Schema 1-zorgroute

Bijlage 3: Schema 1-zorgroute (met zorgteam in school en bovenschools ZAT)

Bijlage 4: Vragenlijst 1-zorgroute basisonderwijs (breedteonderzoek)

Gegevens geïnterviewde: Naam* Functie* School* Plaats * Samenwerkingsverband Datum
--

* verplicht

A Invoering 1-zorgroute

1 Wanneer bent u met de invoering van 1-zorgroute gestart?

Maand:	jaar:
--------	-------

2 Wat was voor de school aanleiding voor de invoering van 1-zorgroute?
Kruis aan welke optie van toepassing is. U kunt meerdere opties aankruisen.

a	De school wil passend onderwijs aan alle leerlingen aanbieden.	
b	De school wil haar onderwijs beter afstemmen op de onderwijsbehoeften van kinderen.	
c	De school wil met groepsplannen gaan werken.	
d	De school wil de leerresultaten systematisch in kaart brengen en verbeteren (kwaliteitszorg).	
e	De school wil dat er binnen school meer samenhang en structuur in de zorg aan leerlingen komt.	
f	De school wil meer met externe partners in de buurt/regio samenwerken rondom de zorg aan leerlingen.	
g	Binnen het samenwerkingsverband of binnen het schoolbestuur is het besluit genomen 1-zorgroute in te voeren	
h	Anders, namelijk...	
i	Ik weet het niet.	

3 Voldoet 1 zorgroute ook aan de verwachtingen die u ervan had?

- a ja
- b nee
- c weet ik niet

Eventuele toelichting:

4 Met welk vakgebied bent u het eerste invoeringsjaar gestart?

- a rekenen
- b taal
- c technisch en begrijpend lezen
- d geen vakgebied, maar pedagogisch domein

5 Werkt u in 1-zorgroute al met meerdere vakgebieden?

- a ja
- b nee

6 Heeft u bij de invoering van 1-zorgroute gebruikgemaakt van een externe adviseur?

- a ja
- b nee

Waaruit bestaat de begeleiding van deze adviseur?

7 Is er bij 1-zorgroute scholing aangeboden?

- a ja
- b nee

Zo nee, ga door naar onderdeel B

8 Wat kwam tijdens de scholing vooral aan de orde?

B Uitgangspunten 1-zorgroute

Hieronder vindt u de uitgangspunten van 1-zorgroute. Wij willen graag weten wat u al ziet op uw school aan veranderingen. Natuurlijk hangt dit ook af van hoe lang u al met 1-zorgroute werkt. Het duurt enige tijd voordat veranderingen optreden. In onderstaande tabel kunt u met een score van 1 tot 4 aangeven wat er voor u veranderd is door het werken met 1-zorgroute.

Bij een score van 1 is de uitspraak helemaal niet voor uw situatie van toepassing en bij een score van 4 helemaal wel.

Geef aan in hoeverre de uitspraak voor uw situatie van toepassing is:

	1 = helemaal oneens 2 = beetje oneens 3 = beetje eens 4 = helemaal eens
Uitgangspunten	Score
1 De leerkracht heeft een omslag in denken gemaakt, waarin zij haar onderwijs afstemt op de onderwijsbehoeften van de kinderen en uitgaat van de kansen en mogelijkheden van een kind.	1 2 3 4
2 Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van curatief handelen naar preventief en proactief handelen.	1 2 3 4
3 Door te werken met groepsplannen ben ik beter in staat om te gaan met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in mijn groep.	1 2 3 4
4 De leerkracht voelt zich meer verantwoordelijk voor het realiseren van passend onderwijs. Dit uit zich bijvoorbeeld doordat de leerkracht meer nadenkt over het aanbod aan de leerlingen en wat hiervan de resultaten zijn.	1 2 3 4
5 De rol van de intern begeleider als een coach van de leerkracht is toegenomen.	1 2 3 4
6 De zorg aan leerlingen wordt meer in de klas geboden.	1 2 3 4

	1 = helemaal oneens 2 = beetje oneens 3 = beetje eens 4 = helemaal eens
Uitgangspunten	Score
7 De ouders zijn een belangrijkere partner van de school en leerkracht geworden.	1 2 3 4
8 De leerling wordt actiever betrokken. Het spreken met de leerling in plaats van tegen de leerling is toegenomen.	1 2 3 4
9 Er is een betere afstemming tussen de schoolinterne en schoolexterne zorg werken in de regio. Partners in onderwijs en zorg werken meer met elkaar samen.	1 2 3 4
10 De stappen in de zorg in school zijn voor iedereen duidelijk en transparant.	1 2 3 4
11 Iedereen weet wat zijn taak/rol in 1-zorgroute is.	1 2 3 4
12 1-zorgroute biedt impulsen om op schoolniveau de kwaliteit van het onderwijs en van de zorg in school te verbeteren.	1 2 3 4

C Implementatie 1-zorgroute

1 Welke knelpunten ervaart u in het werken met 1-zorgroute of heeft u hierin ervaren? Omcirkel maximaal 3 antwoorden uit onderstaande lijst (a t/m v).

Stappen cyclus 1-zorgroute

- a verzamelen van gegevens in groepsoverzicht door leerkrachten
- b handelingsgericht analyseren van gegevens uit toetsen
- c observeren van kinderen door de leerkrachten
- d voeren van gesprekken met kinderen door de leerkrachten
- e signaleren van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften
- f benoemen van onderwijsbehoeften
- g clusteren van leerlingen
- h opstellen van het groepsplan
- i uitvoering van het groepsplan
- j klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan
- k opstellen van een individueel handelingsplan
- l groepsbesprekingen
- m leerlingenbesprekingen

Administratie

- n de administratie rond 1-zorgroute
- o digitaal gebruik van 1-zorgroute
- p de opzet en inhoud van het leerlingvolgsysteem

Samenwerking

- q samenwerking met de ouders
- r inroepen van externe ondersteuning en zorg
- s samenwerking in de regio

Overig

- t kennis van en doelgericht werken met leerlijnen
- u rol van de intern begeleider en remedial teacher
- v anders, namelijk

Knelpunt 1:
Waarom is dit een knelpunt (geweest)?

Wat is er nodig (geweest) om dit knelpunt op te lossen?

Knelpunt 2:
Waarom is dit een knelpunt (geweest)?

Wat is er nodig (geweest) om dit knelpunt op te lossen?

Knelpunt 3:
Waarom is dit een knelpunt (geweest)?

Wat is er nodig (geweest) om dit knelpunt op te lossen?

2 Welke elementen van 1-zorgroute hebben voor u meerwaarde? Omcirkel maximaal 3 antwoorden uit onderstaande lijst (a t/m t).

Stappen cyclus 1-zorgroute

- a verzamelen van gegevens in groepsoverzicht
- b observeren en voeren van gesprekken met leerlingen
- c tijdig signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
- d benoemen van de onderwijsbehoeften
- e clusteren van leerlingen
- f opstellen van het groepsplan
- g uitvoering van het groepsplan
- h versterken klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan
- i opstellen van een individueel handelingsplan
- j groepsbesprekingen
- k leerlingenbesprekingen

Samenwerking

- l meer samenwerking met de ouders
- m duidelijke lijnen en betere afstemming met externe begeleiding en zorg

Overig

- n uitgaan van de positieve kwaliteiten van leerlingen
- o een andere manier van kijken naar leerlingen

p verbeteren van de kwaliteit van de onderwijszorg in school
q doelgericht werken (met leerlijnen)
r meer aandacht voor de (leer)opbrengsten van het onderwijs
s het vergroten van de professionaliteit
t anders, namelijk

Element van meerwaarde 1:

Waar ligt voor u de meerwaarde hiervan?

Element van meerwaarde 2:

Waar ligt voor u de meerwaarde hiervan?

Element van meerwaarde 3:

Waar ligt voor u de meerwaarde hiervan?

Heeft u zelf nog suggesties om de uitvoering en de invoering van 1-zorgroute te verbeteren?

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 5: Vragenlijst 1-zorgroute schoolleider/IB-er (diepteonderzoek)

Voordat het interview plaatsvindt willen wij u vragen deze vragenlijst in te vullen en terug te sturen. Het invullen duurt ongeveer twintig minuten.

Alvast hartelijk dank!

Uw gegevens: Naam Functie School Samenwerkingsverband Datum

A Invoering

1 Wanneer bent u met de invoering van 1-zorgroute gestart?

Maand:	jaar:
--------	-------

2 Wat was voor de school aanleiding voor de implementatie van 1-zorgroute/werken met groepsplannen?

U kunt de goede optie aankruisen in onderstaande tabel. U kunt meerdere opties aankruisen.

a	De school wil passend onderwijs aan alle leerlingen aanbieden.	
b	De school wil haar onderwijs beter afstemmen op de onderwijsbehoeften van kinderen.	
c	De school wil met groepsplannen gaan werken in plaats van met een veelheid aan individuele handelingsplannen.	
d	De school wil de leerresultaten systematisch in kaart brengen en verbeteren (kwaliteitszorg).	
e	De school wil dat er binnen school meer samenhang en structuur in de zorg aan leerlingen komt.	
f	De school wil meer met externe partners in de buurt/regio samenwerken rondom de zorg aan leerlingen.	
g	Binnen het samenwerkingsverband of binnen het schoolbestuur is het besluit genomen 1-zorgroute in te voeren	
h	Anders, namelijk...	
i	Ik weet het niet.	

3 Voldoet de 1 zorgroute ook aan de verwachtingen die u ervan had?

- a ja
- b nee
- c weet ik niet

Eventuele toelichting:

4 Is er gekozen voor een bepaald vakgebied of voor het pedagogisch domein?

- a vakgebied
- b pedagogisch domein

- 5 In geval van een vakgebied, welke vakgebied?
 a rekenen
 b taal

- 6 Is er scholing geweest?
 a ja
 b nee
 Zo nee, ga door naar deel B.

- 7 Heeft iedereen hieraan deelgenomen?
 a Ja
 b Minder dan de helft van de medewerkers
 c Meer dan de helft van de medewerkers
 c Nee

- 8 Uit hoeveel bijeenkomsten bestond de scholing?

- 9 Wat kwam tijdens de scholing vooral aan de orde?

- 10 Was er sprake van begeleiding op de werkvloer of coaching bij het handelingsgericht werken en het werken met groepsplannen?
 a ja
 b nee

B Resultaten kernconcepten

Hieronder vindt u de kernconcepten van 1-zorgroute. Wij willen graag weten wat u al ziet op uw school aan veranderingen. In onderstaande tabel kunt u met een score van 1 tot 4 aangeven wat er voor u veranderd is door het werken met de 1-zorgroute.

Bij een score van 1 is de uitspraak helemaal niet voor uw situatie van toepassing en bij een score van 4 helemaal wel.

Geef aan in hoeverre de uitspraak voor uw situatie van toepassing is:

	1 = helemaal oneens 2 = beetje oneens 3 = beetje eens 4 = helemaal eens
Kernconcepten	Score
1 De leerkracht heeft een omslag in denken gemaakt, waarin zij haar onderwijs afstemt op de onderwijsbehoeften van de kinderen en uitgaat van de kansen en mogelijkheden van een kind.	1 2 3 4
2 Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van curatief handelen naar preventief en proactief handelen.	1 2 3 4
3 Door te werken met groepsplannen in plaats van individuele handelingsplannen is het haalbaarder geworden om met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep om te gaan.	1 2 3 4

	1 = helemaal oneens 2 = beetje oneens 3 = beetje eens 4 = helemaal eens
Kernconcepten	Score
4 De leerkracht is verantwoordelijker voor het realiseren van passend onderwijs in de klas dan voorheen. Dit uit zich bijvoorbeeld in meer reflecteren over het aanbod aan de leerlingen en de opbrengsten hiervan door de leerkracht.	1 2 3 4
5 De rol van de intern begeleider als een coach van de leerkracht is toegenomen.	1 2 3 4
6 De zorg aan leerlingen wordt meer in de klas geboden.	1 2 3 4
7 De ouders zijn een belangrijkere partner van de school en leerkracht geworden.	1 2 3 4
8 De leerling wordt actiever betrokken. Het spreken met de leerling in plaats van tegen de leerling is toegenomen.	1 2 3 4
9 Er is een betere afstemming tussen de schoolinterne en schoolexterne zorg werken in de regio. Partners in onderwijs en zorg werken meer met elkaar samen.	1 2 3 4
10 De stappen in 1-zorgroute zijn voor iedereen duidelijk en transparant.	1 2 3 4
11 Iedereen weet wat zijn taak/rol in de keten van 1-zorgroute is.	1 2 3 4
12 1-zorgroute biedt impulsen om op schoolniveau de kwaliteit van het onderwijs en van de zorg in school te verbeteren.	1 2 3 4

C Implementatie 1-zorgroute

1	Welke knelpunten ervaart u in het werken met 1-zorgroute of heeft u hierin ervaren? Omcirkel maximaal 3 antwoorden.
a	1-zorgroute in groep 1 en 2
b	verzamen van gegevens in groepsoverzicht door leerkrachten
c	observeren van kinderen door de leerkrachten
d	voeren van gesprekken met kinderen door de leerkrachten
e	signaleren van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften
f	benoemen van onderwijsbehoeften
g	clusteren van leerlingen
h	opstellen van het groepsplan
i	uitvoering van het groepsplan
j	klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan
k	opstellen van een individueel handelingsplan
l	groepsbesprekingen
m	samenwerking met de ouders
n	leerlingenbesprekingen
o	digitaliseren 1-zorgroute
p	kennis van en werken met leerlijnen
q	rol van de intern begeleider en remedial teacher
r	optimaliseren leerlingvolgsysteem
s	handelingsgericht gebruik toetsresultaten
t	inroepen van externe begeleiding en zorg
u	samenwerking in de regio
v	anders, namelijk ...

Waarom zijn dit knelpunten (geweest)?

Wat is er nodig (geweest) om deze knelpunten op te lossen?

2 Welke elementen van 1-zorgroute hebben voor u vooral meerwaarde? Omcirkel maximaal 3 antwoorden.

- a verzamelen van gegevens in groepsoverzicht
- b observeren en voeren van gesprekken met leerlingen
- c signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
- d benoemen van de onderwijsbehoeften
- e uitgaan van de positieve kwaliteiten van leerlingen
- f een andere manier van kijken naar leerlingen
- g clusteren van leerlingen
- h opstellen van het groepsplan
- j uitvoering van het groepsplan
- i klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan
- k opstellen van een individueel handlingsplan
- l groepsbesprekingen
- m meer samenwerking met de ouders
- n leerlingenbesprekingen
- o verbeteren van de kwaliteit van de onderwijszorg in school
- p inroepen van externe begeleiding en zorg
- q betere samenwerking in de regio
- r anders, namelijk

Wat is van deze punten voor u de meerwaarde?

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 6: Vragenlijst 1-zorgroute leerkrachten (diepteonderzoek)

Om 1-zorgroute te verbeteren houdt KPC Groep een onderzoek. We zijn op zoek naar knelpunten en successen van 1-zorgroute. Dit levert informatie op voor de school over de voortgang in het werken met 1-zorgroute. Daarnaast levert het de makers van 1-zorgroute informatie op hoe de 1-zorgroute verbeterd kan worden. Wij willen u vragen deze vragenlijst in te vullen. Het invullen duurt ongeveer twintig minuten. Uw antwoorden zullen anoniem worden verwerkt, in de rapportage is niet traceerbaar wie welke uitspraken heeft gedaan. Wij willen u alvast hartelijk danken voor uw medewerking!

Uw gegevens:

Samenwerkingsverband:
School:
Naam:
Functie:
Groep:
Datum:

In hoeverre bent u gaan werken met de cyclus Handelingsgericht werken (uitvoeringsfase)?
Omcirkel in onderstaande tabel de juiste score.

	1 = onvoldoende 2 = matig 3 = voldoende 4 = goed	
Vragen	Score	Opmerkingen
1 Hoe verloopt het verzamelen van gegevens over leerlingen in groepsoverzicht?	1 2 3 4	
2 Hoe verloopt het observeren van kinderen?	1 2 3 4	
3 Hoe verloopt het voeren van gesprekken met kinderen?	1 2 3 4	
4 Hoe verloopt het signaleren van leerlingen die extra aandacht nodig hebben?	1 2 3 4	
5 Hoe verloopt het benoemen van de (specifieke) onderwijsbehoeften van de kinderen?	1 2 3 4	
6 Hoe verloopt het clusteren van kinderen met vergelijkbare onderwijsbehoeften?	1 2 3 4	
7 Hoe verloopt het opstellen van het groepsplan?	1 2 3 4	
8 Hoe verloopt de uitvoering van het groepsplan in de groep?	1 2 3 4	
9 Hoe verloopt het klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan?	1 2 3 4	
10 Hoe verloopt het opstellen van een individueel handelingsplan?	1 2 3 4	
11 Hoe verlopen de groepsbesprekingen?	1 2 3 4	

	1 = onvoldoende 2 = matig 3 = voldoende 4 = goed	
Vragen	Score	Opmerkingen
12 Hoe dragen de groepsbezoeken bij aan de invoering van 1-zorgroute?	1 2 3 4	
13 Hoe verlopen de leerlingenbesprekingen?	1 2 3 4	
14 Hoe verloopt overleg en samenwerking met de ouders?	1 2 3 4	
15 Hoe verloopt bij een vraag over een leerling het inroepen van externe begeleiding en zorg?	1 2 3 4	
16 Hoe sluit de externe begeleiding en zorg aan bij de zorg die in school aan de leerling verleend wordt?	1 2 3 4	
17 Hoe verloopt de begeleiding van school bij de invoering van 1-zorgroute?	1 2 3 4	

18 Wat zijn bij de invoering van 1-zorgroute de drie belangrijkste verbeterpunten voor school? En waarom?

1

2

3

19 Wat zijn bij de invoering van 1-zorgroute de drie belangrijkste verbeterpunten voor uw eigen handelen? En waarom?

1

2

3

20 Welke stappen vond u moeilijk en waarom? Omcirkel maximaal 3 antwoorden.

- a 1-zorgroute in groep 1 en 2
- b verzamelen van gegevens in groepsoverzicht
- c observeren van kinderen
- d gesprekken voeren met kinderen
- e signaleren van kinderen met specifieke onderwijsbehoeften
- f benoemen van de onderwijsbehoeften
- g clusteren van leerlingen
- h opstellen van het groepsplan
- i uitvoering van het groepsplan
- j klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan
- k opstellen van een individueel handlingsplan
- l groepsbesprekingen
- m samenwerking met de ouders

- n leerlingenbesprekingen
- o kennis van en werken met leerlijnen
- p inroepen van externe begeleiding en zorg
- q samenwerking in de regio
- r anders, namelijk

Omdat ...

21 Welke elementen hebben voor u een meerwaarde in uw werk met zorgleerlingen en waarom? Omcirkel maximaal 3 antwoorden.

- a verzamelen van gegevens in groepsoverzicht
- b observeren en voeren van gesprekken
- c signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
- d benoemen van de onderwijsbehoeften
- e een andere manier van kijken naar de leerlingen
- f uitgaan van de positieve kwaliteiten van leerlingen
- g clusteren van leerlingen
- h opstellen van het groepsplan
- i uitvoering van het groepsplan
- j klassenmanagement bij de uitvoering van het groepsplan
- k opstellen van een individueel handelingsplan
- l groepsbesprekingen
- m samenwerking met de ouders
- n leerlingenbesprekingen
- o inroepen van externe begeleiding en zorg
- p betere samenwerking in de regio
- q anders, namelijk

Omdat ...

Hartelijk dank voor je medewerking!

